

Opettajien, oppilaiden ja vanhempien näkemyksiä sosiaalisen median hyödyistä ja haasteista

Salla Pietiläinen

Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma
Kevätlukukausi 2017
Kasvatustieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Pietiläinen, Salla. 2017. Opettajien, oppilaiden ja vanhempien näkemyksiä sosiaalisen median hyödyistä ja haasteita. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. 63 sivua.

Lapset ja nuoret käyttävät nykyään paljon aikaa sosiaalisessa mediassa. Kouluissa sosiaalisen median käyttö on kuitenkin melko vähäistä. Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää, mitä hyötyjä ja ongelmakohtia oppilaat, opettajat ja vanhemmat kokevat sosiaalisen median käytössä. Lisäksi tutkimuskohteena on, millaista vuorovaikutus on opettajien, oppilaiden ja vanhempien välillä sosiaalisessa mediassa. Tutkimuksessa haluttiin myös selvittää, mitä sovelluksia kyseisten ryhmien edustajat käyttävät.

Tutkimus toteutettiin haastattelemalla kolmea opettajaa, neljää 4.-5.-luokkalaista oppilaista ja kolmea alakouluikäisen oppilaan vanhempaa. Haastattelut litteroitiin ja analyysimenetelmänä käytettiin teemoittelua. Tutkimuksessa käytettiin femomenografista tutkimusotetta.

Tutkimuksen tulosten perusteella sosiaalisen median käytössä nähdään paljon sekä hyötyjä että haasteita. Eniten keskustelua herättänyt haaste oli selkeästi sosiaalisessa mediassa tapahtuva kiusaaminen. Lähes kaikki haastateltavat tiesivät kiusaamistapauksista. Muita aineistosta nousseita haasteita olivat työn ja vapaa-ajan rajan hämärtyminen, keskittymisongelmien lisääntyminen, negatiivinen vaikutus unen laatuun ja määrään sekä liikunnan vähentyminen. Haastatteluissa nousi esille paljon myös sosiaalisen median hyötyjä. Näitä olivat muun muassa verkostoituminen, tiedon jakaminen, arkipäiväisten asioiden sopimisen helpottuminen sekä kodin ja koulun yhteistyön lisääntyminen.

Tässä tutkimuksessa saatujen tulosten perusteella voi todeta, että sosiaalinen media tuo mukanaan monia haasteita, mutta oikein käytettynä se voi luoda myös paljon mahdollisuuksia sekä lasten että aikuisten elämään.

Asiasanat: sosiaalinen media, oppimisympäristö, diginatiivi, digiloikka, mediakasvatus

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	6
1.1	Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset.....	7
1.2	Tutkimuksen toteutus ja rakenne	8
2	SOSIAALINEN MEDIA	10
2.1	Sosiaalisen median määrittelytapoja.....	10
2.2	Sosiaalisen median palveluita	12
2.2.1	Facebook	12
2.2.2	Whatsapp.....	12
2.2.3	Instagram.....	13
2.2.4	Youtube.....	13
2.2.5	Snapchat.....	13
2.2.6	Pinterest	14
2.2.7	Twitter.....	14
3	KOULU JA SOSIAALINEN MEDIA	15
3.1	Koulujen ”digiloikka”	15
3.2	Sosiaalinen media oppimisympäristönä	16
3.3	Opettajan ja oppilaan välinen vuorovaikutus sosiaalisessa mediassa..	19
3.4	Opettajan ja vanhempien välinen vuorovaikutus sosiaalisessa mediassa.....	19
3.5	Opettajan ja kollegoiden välinen vuorovaikutus sosiaalisessa mediassa.....	21
3.6	Oppilaiden keskinäinen vuorovaikutus sosiaalisessa mediassa	22

4	EMPIIRINEN TUTKIMUS OPETTAJIEN, OPPILAIEN JA VANHEMPIEN KÄSITYKSISTÄ SOSIAALISESTA MEDIASTA	25
4.1	Fenomenografinen tutkimusote.....	25
4.2	Aineistonkeruu.....	26
4.3	Vastaajat... ..	29
4.4	Tutkimusaineiston analysointi.....	30
4.5	Luotettavuus.....	32
4.6	Eettiset ratkaisut.....	34
5	EMPIIRISEN OSAN TULOKSIA	36
5.1	Sosiaalisen median käyttö opettajien, oppilaiden ja vanhempien keskuudessa... ..	36
5.1.1	Opettajat sosiaalisen median käyttäjinä.....	36
5.1.2	Oppilaat sosiaalisen median käyttäjinä	38
5.1.3	Vanhemmat sosiaalisen median käyttäjinä	40
5.2	Sosiaalisen median hyödyt opettajien, oppilaiden ja vanhempien kokemana.....	42
5.2.1	Koulun ja kodin yhteistyö sosiaalisessa mediassa	42
5.2.2	Verkostoituminen ja arkipäiväisten asioiden hoitaminen sosiaalisessa mediassa	43
5.2.3	Tiedon jakaminen sosiaalisessa mediassa	45
5.3	Sosiaalisen median haasteet opettajien, oppilaiden ja vanhempien kokemana.....	46
5.3.1	Kiusaaminen sosiaalisessa mediassa	46
5.3.2	Sosiaalisen median vaikutus uneen, keskittymiskykyyn ja paineisiin.....	51
5.3.4	Sosiaalisen median vaikutus lasten liikkumiseen	52

5.3.5	Sosiaalisen median vaikutus työn ja vapaa-ajan rajan hämärtymiseen	53
6	POHDINTA.....	55
6.1	Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset.....	55
6.2	Jatkotutkimushaasteet.....	57
	LÄHTEET	59

1 JOHDANTO

Sosiaalisen median merkitys niin nuorten, työelämän kuin muunkin yhteiskunnan toiminnassa kasvaa jatkuvasti. Lähes kaikilla suomalaisilla aikuisilla ja nuorilla on älypuhelimet käytössään, mikä mahdollistaa pääsyn sosiaalisen median maailmaan ympäri vuorokauden. Sosiaalisen median käyttö onkin siirtynyt mobiiliin aikakauteen muutama vuosi sitten. (Pönkä, 2017)

Monet suhtautuvat sosiaalisen median opetuskäyttöön kriittisesti, mutta myös sen tarjoamat mahdollisuudet on tunnistettu. Osa opettajista on innostuneita käyttämään sosiaalista mediaa työssään, kun taas osa puolestaan ei näe mitään tarvetta sille. Sosiaalisen median käyttö ei tulisikaan olla itsetarkoitus, vaan oleellista olisi löytää keinot, joilla se todella tukisi opetusta ja kunkin oppijan oppimista. Scardamalia ja Bereiter (2008) esittävät, että teknologian käytön pitäisi edistää korkeamman tason periaatteita eli ymmärtävää oppimista, keskustelua, suurempaa vastuunottoa oppimisesta ja oppilaiden välistä yhteistyötä. Sosiaalisen median potentiaali on nähty esimerkiksi yksilöllistä oppimista tukevinä työkaluina, yhteisölliseen oppimiseen sopivina sosiaalisina yhteistyöalustoina ja oppimisympäristön laajentamisessa. Monet opettajat ovat nähneet sen myös verkostoitumisen mahdollistajana. (Pönkä, 2017) Vuoden 2004 perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (OPS) eivät juurikaan huomioineet sosiaaliseen median mukanaan tuomia muutoksia. Ainoat mainitut tieto- ja viestintäteknologian taidot olivat tiedonhaku, viestintätaidot ja medianlukutaito. (POPS, 2004) Uudessa, vuonna 2016 käyttöön tulleessa OPSissa tieto- ja viestintäteknologian taidot ovat isossa osassa. Uusi OPS nostaa esiin muun muassa digitaaliset opiskeluympäristöt ja oppimateriaalit, omien mediatuotosten tekemisen ja jakamisen sekä oppilaiden omien laitteiden käytön opetuksessa. Lisäksi siinä painotetaan monipuolista tieto- ja viestintätekniiikan käyttöä kaikissa oppiaineissa. (POPS, 2016)

Lasten ja nuorten osalta koulu- ja vapaa-ajan tekstimaailmat eroavat suuresti toisistaan. Kouluissa käsitellään edelleen enemmän perinteisiä kuin uusia mediatekstejä (Luukka, Pöyhönen, Huhta, Taalas, Tarnanen & Keränen, 2008)

Peruskoulun uudistaminen 2020-luvulle muun muassa digitalisoimalla koulua laitehankinnoilla ja opettajien täydennyskoulutuksilla on kuitenkin yksi valtioneuvoston kärkihankkeista (Valtioneuvosto, 2016). Yksi tieto- ja viestintäteknologian opetuskäytön merkittävimmistä ongelmista ovat taloudelliset rajoitteet sekä opettajien tietämättömyys, miten teknologiaa voidaan hyödyntää omassa luokassa. Vaikka suurin osa opettajista osaa käyttää teknologiaa arkisiin toimenpiteisiin, suurella osalla heistä on vaikeuksia käyttää sitä järkevästi pedagogisessa tarkoituksessa (Ilomäki, 2008). Opettajat siis kaipaavat enemmän koulutusta ja pedagogisia esimerkkejä teknologian käyttöön.

Vaikka lasten ja nuorten sosiaalisen median käyttö on runsasta, se ei kuitenkaan ole monipuolista. Diginatiiveiksikin kutsutut nuoret hallitsevat sosiaalisen median viihdekäytön ja yhteydenpidon kavereihin. He eivät kuitenkaan osaa opiskelussa ja työssä tarvittavia sosiaalisen median taitoja ilman koulun opetusta ja ohjausta. (Pönkä, 2017) Tämän vuoksi käsite diginatiivi onkin saanut kritiikkiä osakseen. ”Olemme kuvitelleet, että lapset ja nuoret osaavat itsestään käyttää näitä laitteita. Ei meille panna synnytyslaitoksella päänahan alle sirua, joka opettaisi laitteiden tehokkaan käytön.” (Krautsuk & Pisto, 2014)

Tämän tutkielman tavoitteena oli selvittää, mitä hyötyjä ja haasteita opettajat, oppilaat ja vanhemmat kokevat sosiaalisen median käytössä. Tavoitteena on myös selvittää, mihin tarkoituksiin kyseiset ryhmät käyttävät sosiaalista mediaa. Tutkimuksen aineisto kerättiin haastatteleamalla kolmea opettajaa, kolmea alakouluikäisen vanhempaa sekä neljää oppilasta.

1.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millaisia hyötyjä ja ongelmakohtia oppilaat, opettajat ja vanhemmat kokevat sosiaalisen median käytössä. Tutkimuksessa haluttiin myös selvittää, millaista vuorovaikutus on sosiaalisessa mediassa näiden ryhmien keskuudessa. Tutkimuskohteeksi valittiin sekä oppilaat, opettajat että vanhemmat, koska tutkimuksessa haluttiin saada tietoa jokaisen

näiden ryhmien sosiaalisen median käytöstä ja asenteista sitä kohtaan. Lisäksi tutkimuksen tavoitteena oli löytää käytännön neuvoja opettajille sosiaalisen median kohtaamiseen.

Tutkimuskysymykset:

Millaisia hyötyjä oppilaat, opettajat ja vanhemmat kokevat sosiaalisen median käytössä?

Millaisia ongelmakohtia oppilaat, opettajat ja vanhemmat kokevat sosiaalisen median käytössä?

Mitä sosiaalisen median palveluita opettajat, oppilaat ja vanhemmat käyttävät ja kuinka paljon?

Millaista vuorovaikutus on opettajien, oppilaiden ja vanhempien välillä sosiaalisessa mediassa?

1.2 Tutkimuksen toteutus ja rakenne

Tutkimuksen lähestymistapa on fenomenografinen. Fenomenografisen tutkimusotteen tarkoituksena on kuvata sitä, kuinka eri tavalla ihmiset kokevat, havaitsevat, käsittävät ja ymmärtävät ilmiöitä (Entwistle, 2007). Opettajien, oppilaiden ja vanhempien haastattelujen kautta pyrittiin tarkastelemaan sosiaalista mediaa monesta näkökulmasta ja siten kuvaamaan ja ymmärtämään sitä ilmiönä (Metsämuuronen, 2000) Tutkimuksessa tarkastellaan opettajien, oppilaiden ja vanhempien ajatuksia ja kokemuksia sosiaalisen median hyödyistä ja haasteista.

Tutkimustehtävää valaistetaan tutkimuskirjallisuuden kautta luvuissa 2 ja 3 tarkastelemalla sosiaalisen median käsitettä ja sen palveluita sekä koulun ja sosiaalisen median suhdetta. Tarkastelun kohteena on erityisesti sosiaalisessa mediassa tapahtuva vuorovaikutus ja sen mahdolliset hyödyt ja haasteet. Lisäk-

si tarkastellaan koulujen digitalisoitumista ja sosiaalisen median oppimisympäristöjä.

Luvussa 4 perustellaan fenomenografisen lähestymistavan valintaa sekä avataan fenomenografisen tutkimuksen ominaispiirteitä. Samassa luvussa esitellään haastatteluilla kerätty tutkimusaineisto ja aineiston analyysissä käytetyt menetelmät. Luvussa 5 analysoidaan litteroitujen haastattelujen sisältö. Kuu-
dennessa luvussa kootaan yhteen tutkimuksen anti sekä lisäksi pohditaan tutkimuksen hyödynnettävyyttä ja jatkotutkimushaasteita.

2 SOSIAALINEN MEDIA

2.1 Sosiaalisen median määrittelytapoja

Sosiaalisesta mediasta on tullut osa ihmisten arkielämää. Sen kautta voi kommunikoida ja vaikuttaa pelkän asioiden seuraamisen ja informaation vastaanottamisen sijaan. (Lahtinen & Haanpää, 2012) Vaikka sosiaalista mediaa käytetään paljon terminä ja käsitteenä nykypäivänä, sille ei ole yhtä yleisesti vakiintunutta määritelmää. Usein sosiaalinen media mielletään yksittäisiksi sovelluksiksi tai verkkoyhteisöiksi. Näitä ovat esimerkiksi Facebook ja Instagram. Laajemmin sosiaalisella mediallyllä tarkoitetaan verkkopalveluja ja yhteisöllistä toimintakulttuuria, joissa rakennetaan ja tuetaan vuorovaikutusta ja verkostoitumista, käyttäjien aktiivista osallistumista ja yhteistoimintaa sekä informaation ja sisällön yhteistä tuottamista ja jakamista. Jokainen käyttäjä voi valita joko aktiivisen, keskusteleavan ja sisältöä tuottavan tai sivusta seuraajan roolin. (Franklin & Van Harmelen, 2007)

Jussi-Pekka Erkkola (2008) määrittelee sosiaalisen median lopputyösään seuraavanlaisesti: ”Sosiaalinen media on teknologiasidonnainen ja rakenteinen prosessi, jossa yksilöt ja ryhmät rakentavat yhteisiä merkityksiä sisältöjen, yhteisöjen ja verkkoteknologioiden avulla vertais- ja käyttötuotannon kautta. Samalla sosiaalinen media on jälkiteollinen ilmiö, jolla on tuotanto- ja jakelurakenteen muutoksen takia vaikutuksia yhteiskuntaan, talouteen ja kulttuuriin.” Erkkolan mukaan sosiaalinen media on teknologiavälitteistä, Internetiä hyödyntävää vuorovaikutusta. Se mahdollistaa modulaaristen yhteisöjen muodostumisen ja se voi olla luonteeltaan sekä hajanaista että yhtenäistä. Sosiaalinen media voi olla sekä paikallista että kansainvälistä. Se on luonteeltaan nopeaa, hallitsematonta ja avointa.

Kietzman, Hermkens ja McCarthy (2011, 243) ovat tutkineet sosiaalisen median palveluiden sisältöä ja niiden mahdollistamia toimintoja. He määrittävät sosiaaliselle medialle seitsemän toiminnallista rakennuspalikkaa. Heidän

näkemyksensä mukaan sosiaalinen media rakentuu seuraavista toiminnallisista osatekijöistä: läsnäolosta, jakamisesta, suhteista, keskusteluista, identiteetistä, maineesta ja ryhmistä. Läsnäololla tarkoitetaan tietoisuutta siitä, että palvelussa on muita käyttäjiä ja että käyttäjät ovat paikalla. Käyttäjät vaihtavat, jakavat ja vastaanottavat sisältöä, jonka ovat itse tuottaneet. Sosiaalisen median käyttäjillä on yhteenkuuluvuuden tunne muiden palvelun käyttäjien kanssa ja kommunikatiota tapahtuu muiden käyttäjien kanssa. Käyttäjät paljastavat tietoja itseltään ja elämästään rakentaen näin identiteettiään. Sosiaalisen median käyttäjällä on mahdollisuus arvioida muiden käyttäjien sosiaalista asemaa sekä tuotetun informaation sosiaalista kontekstia. Käyttäjät pystyvät myös muodostamaan omia yhteisöjään. Kietzmanin ym. (2011) mukaan nämä toiminnalliset osatekijät painottuvat eri tavoin eri palveluissa. Esimerkiksi YouTube keskittyy sisällön jakamiseen, kun taas Facebook puolestaan keskittyy identiteetin rakentamiseen ja omien yhteisöjen muodostamiseen palvelun sisällä.

Suomessa 2000-luvun alussa sosiaalista mediaa edustivat suurimmaksi osaksi blogit, erilaiset keskustelufooromit, IRC-galleria sekä Habbo hotel. Tuolloin sosiaalisesta mediasta puhuttiin käsitteellä Web 2.0, joka viittasi uuden sukupolven verkkopalveluihin. Ensimmäinen Suomeen rantautunut suuri ulkomainen sosiaalisen median palvelu oli Youtube vuonna 2006. Youtubea seurasi Facebook, joka saapui vuotta myöhemmin ja Twitter yleistyi Suomessa vuosina 2008-2009. Ulkomaiset sosiaalisen median palvelut jyräsivät nopealla vauhdilla kotimaiset sosiaalisen median palvelut. Näihin aikoihin myös sosiaalisen median käsite yleistyi. Mobiilipalveluiden yleistyminen kesti aikansa, vaikka sosiaalisen median palvelujen kehitys on kytkeytynyt alusta lähtien älypuhelimiin. 2010-luvulle saakka oppilaiden sosiaalisen median käyttö tapahtui pääosin tietokoneilla. (Pönkä, 2017)

2.2 Sosiaalisen median palveluita

2.2.1 Facebook

Facebookissa käyttäjä voi muun muassa ylläpitää ihmissuhteita, tavata uusia ihmisiä, keskustella, tehdä testejä, pelata sekä jakaa uutisia ja videoita. Palvelun käyttäjä voi liittyä erilaisiin ryhmiin, joiden teemat voivat olla kaikkea harrastuksista maailmankatsomukseen ja urheilusta ammatteihin. Facebook tarjoaa mahdollisuuden helppoon yhteydenpitoon. Se mielletään usein ensisijaisesti vapaa-ajan yhteisöksi, mutta se on läsnä myös useissa ammateissa. Monet tapahtumat, kongressit ynnä muut ylläpitävät Facebookissa omia ryhmiään. Näissä ryhmissä osallistujat pystyvät keskustelemaan. Facebookin kautta voidaan myös esimerkiksi rekrytoida ihmisiä. Palvelu mahdollistaa nopeankin yhteydenoton toisiin ihmisiin: Facebook näyttää linjoilla olevat henkilöt, ja pikaviestin voi lähettää reaaliajassa. (Haasio, 2009)

Facebook suunniteltiin alun perin pienen kaveriporukan yhteydenpitovälineeksi. Sen perusti vuonna 2004 amerikkalainen yliopisto-opiskelija Mark Zuckerberg. Facebook levisi nopeasti Harvardin yliopiston sisällä, ja pian myös Yalen ja Stanfordin opiskelijoita liittyä mukaan. Jo muutamassa kuukaudessa palvelu nousi tunnetuksi amerikkalaisten opiskelijoiden keskuudessa. Ensimmäisen toimintavuoden lopussa käyttäjiä oli jo lähes miljoona. Vuonna 2006 Facebook laajeni niin, että aluksi eri työyhteisöt pystyivät liittymään kyseiseen palveluun, ja pian tämän jälkeen se avattiin kaikille halukkaille. (Haasio, 2009) Vuoden 2015 elokuussa palvelu ylitti miljardin käyttäjän rajan (Facebook, 2016).

Suomessa Facebookin käyttö yleistyi vuonna 2007. Palvelun ensimmäinen suomenkielinen versio avattiin vuonna 2008. Tällöin Facebookista muodostui iso ilmiö Suomessa. (Haasio, 2009)

2.2.2 Whatsapp

Whatsapp on mobiilisovellus, jonka mahdollistaa välittömien viestien lähettämisen ja vastaanottamisen. Sovelluksessa voi luoda ryhmäkeskusteluja, lähettää kuvia ja videoita sekä jakaa sijainteja matkapuhelimella. Android, Blackberry,

iPhone, Microsoft Windows Phone ja Nokia tukevat kyseistä sovellusta. WhatsApp on noussut suureen suosioon pikaviestinnän kasvavan käytön myötä. Palveluun rekisteröityneet älypuhelimien käyttäjät voivat olla yhteydessä kehen tahansa palveluun rekisteröityneeseen toiseen henkilöön. (Peltier-Davis, 2015)

2.2.3 Instagram

Instagram on Facebookin omistama sovellus. Se on mobiilisovellus, jolla ihmiset voivat muokata älypuhelimilla ottamiaan kuvia tai videoita ja jakaa niitä verkostoillensa kyseisessä sovelluksessa ja myös esimerkiksi Facebookissa. Instagram tavoittaa etenkin nuoria käyttäjiä, jotka elävät yhä visuaalisemmassa tekstimaailmassa. (Salomon 2013, 408) Uusimpien tutkimusten mukaan kaksi suurinta motiivia Instagramin käytölle ovat käyttäjien halu ilmaista itseään ja sosiaalinen kanssakäyminen. Palvelun käyttäjät julkaisevat kuvia luodakseen kuvaa todellisesta ja / tai ihanteellisesta itsestään sekä ylläpitääkseen sosiaalisia suhteitaan. (Moon, Lee, Lee, Choi & Sung, 2016)

2.2.4 Youtube

YouTube-palvelu avattiin vuonna 2005. Sivustolla kirjautuneet käyttäjät voivat jakaa ja kommentoida videoita. Videon lataaminen on yksinkertaista. Youtube tarjoaa foorumin, jossa voi jakaa tietoa ja pitää yhteyttä muihin. Käyttäjät voivat luoda soittolistoja ja tilata kanavia. Lisäksi se toimii jakeluympäristönä alkupe räisen sisällön luojille. Youtube on maailman suosituin suoravideopalvelu. Sivusto on Googlen omistama. (YouTube, 2016)

2.2.5 Snapchat

Snapchat on tunnettu uniikista ominaisuudestaan, joka viehättää teini-ikäisiä ja nuoria aikuisia. Käyttäjä pystyy lähettämään kuvan tai videon valitsemalleen henkilölle tai useammille henkilöille. Lähettäjä pystyy asettamaan niin sanotulle snapille aikarajan yhdestä sekuntista kymmeneen sekuntiin. Tämä aika määrittää, kuinka kauan vastaanottaja näkee kuvan tai videon. Tämän ajan kuluttua

snapit katoaa ja poistuu vastaanottajan laitteesta. Snapchatin perustajan, Evan Spiegelin, mukaan sovelluksen tarkoitus on tuoda hauskuus takaisin digitaaliseen maailmaan. (Peltier-Davis, 2015)

2.2.6 Pinterest

Pinterest on virtuaalinen visuaalinen etsintätyökalu, joka antaa käyttäjille mahdollisuuden teemapohjaisten kokoelmien keräämiseen, järjestämiseen, hallitsemiseen ja jakamiseen. Käyttäjät ovat olleet innovatiivisia tämän työkalun käyttämisessä omien kiinnostuksenkohteiden reflektoinnissa. Pinterestiä käytetään muun muassa harrastusten profilointiin, erilaisten tapahtumien järjestämiseen, projektien suunnitteluun, matkojen valmisteluun, ideoiden jakamiseen ja omien kirjastojen luomiseen. Sivustolla vierailevat voivat selailla, seurata ja julkaista tauluja omien mielenkiinnon kohteiden mukaan. Pinterestin suosituimpia kategoriaita ovat koti, käsityöt ja askartelu, tyyli ja muoti sekä ruoka. Palvelun tarkoitus on yhdistää maailman ihmiset yhteisten mielenkiinnon kohteiden kautta. Pinterestissa vierailee kuukausittain yli sata miljoonaa käyttäjää ja selvästi suurin osa käyttäjistä on naisia. (Peltier-Davis, 2015)

2.2.7 Twitter

Twitterissä käyttäjät voivat julkaista omia, maksimissaan 140-merkkisiä twiiteiksi kutsuttuja julkaisuja, vastata niihin ja jakaa niitä. Twiitit voivat sisältää muun muassa tekstiä, kuvia ja linkkejä muille sivuille. (Smith, Fischer & Yongjian, 2012) Uudelleentwiittaus on ainutlaatuinen keskustelumuoto (Jones, 2014) Twitterin viestinnällinen rakenne koostuu kahdesta päällekkäisestä ja toisistaan riippuvaisista verkostoista: pitkäaikaisista, suhteellisen vakaista seuraaja-seurattava-suhteista ja lyhytaikaisista, kiinnostuksenkohteisiin perustuvista hashtagilla koordinoitavista suhteista. Twitterin tärkeä osa ovat #-merkillä merkityt aihetunnisteet eli hashtagit. Hashtag merkitsee twiitin osaksi vakiintunutta keskustelua. (Bruns & Burgess 2012, 801)

3 KOULU JA SOSIAALINEN MEDIA

3.1 Koulujen "digiloikka"

Yhteiskunta muuttuu yhä enemmän huipputechnologisoituneeksi ja myös koulun odotetaan pysyvän tämän muutoksen mukana (Woods, Karp, Hui & Perlman, 2008). Yksi valtioneuvoston kärkihankkeista on peruskoulun uudistaminen 2020-luvulle. Uudistus sisältää kolme osaa: uusi pedagogiikka, uudet oppimisympäristöt ja opetuksen digitalisaation. Peruskoulua pyritään uudistamaan muun muassa uusilla digitaalisilla oppimisympäristöillä, laitehankinnoilla ja täydennyskouluttamalla opettajia. (Valtioneuvosto, 2016) Digitalisaatio laajentaa käsitystä siitä, missä ja miten oppimista voi tapahtua (Välijärvi, 2011). Opettajilla on didaktinen vapaus opetuksensa toteuttamisessa myös teknologian osalta. Lahtisen ja Haanpään (2012) mukaan aina kuitenkin esimerkiksi opettajan mediataidot eivät ole riittävät opetuksen toteutukseen. Tämän vuoksi opettajille tulisi tarjota täydennyskoulutusta laadukkaan mediakasvatuksen tarjoamiseksi oppilaille. (Lahtinen & Haanpää, 2012) Teknologia ei yksin riitä oppimiskäyttöön, vaan tarvitaan toimintakulttuurin, opetusmenetelmien, op-

pimistehtävien ja arvioinnin uudistamista. (Kankaanranta ym. 2011; Niemi ym. 2014)

Vaikka oppimista tapahtuu yhä enemmän koulun fyysisten tilojen ulkopuolella, on koulu silti edelleen sosiaalinen yhteisö. Koulussa opitaan yhdessä muiden kanssa. (Väljærvi, 2011) Väljærvi (2011) pohtiikin, onko teknologia vain tämän hetken trendi, jota työnnetään myös kouluun vai tavoitellaanko aidosti koulun kehittämistä muuttuvaan maailmaan sopivammaksi.

3.2 Sosiaalinen media oppimisympäristönä

Tietotekniikalla on vahva rooli erilaisten oppimisympäristöjen yhdistäjänä ja mahdollistajana. Digitaalisten kuluttajatuotteiden leviäminen ja halpeneminen on siirtänyt koulujen hankintoja vahvasti erilaisten mobiililaitteiden suuntaan. Minikannettavat, tabletit ja älypuhelimet ovat tulleet osaksi nuorten sekä vanhempien jokapäiväistä elämää. Nämä laitteet eivät sido käyttäjää luokkaan tai edes pöydän ääreen. Tietotekniikkaa käytetään lähes kaikkialla. Uudentyyppiset sovellukset ja erityisesti sosiaalinen media ovat nousseet kaikkien tietoisuuteen. (Mikkonen, Vähähyppä & Kankaanranta, 2012) Tämä on saanut myös koulutusalan toimijat kiinnostumaan uusien medioiden hyödyntämisestä. Suurin osa kouluikäisistä lapsista ja nuorista käyttää sosiaalista mediaa aktiivisesti vapaa-ajallaan. Sosiaalisen median välineistä on tullut luonnollinen osa lasten ja nuorten toimintaympäristöä (Aalto & Uusisaari, 2009). Sosiaalisen median käyttö opetuksessa on siten luonnollinen jatke tavalle, jolla monet jo muutenkin käyttävät tietoverkkoja (Armstrong & Franklin, 2008). Sosiaalisella medially on kyky mahdollistaa oppilaskeskeistä pedagogiikkaa opetuksessa sen alhaalta-ylös luonteisen informaation prosessoimisen vuoksi. Oppilaskeskeinen opetus vahvistaa kollektiivisia tietoja ja taitoja toisin kuin opettajakeskeinen opetus. (Makkonen, Siakas, Georgiadou, & Siakas, 2014)

Sosiaalisen median luonteeseen kuuluu yhteisöissä toimiminen sekä informaation jakaminen ja rakentaminen. Tämän vuoksi se on noussut perinteisten verkko-oppimisympäristöjen rinnalle. (Pönkä, Impiö ja Vallivaara, 2012)

Opetushallituksen (2012) mukaan sosiaalinen media tarjoaa mahdollisuuden oppia yhdessä työskennellen. Se on myös muuttanut tapojamme työskennellä, kommunikoida, tuottaa ja jakaa informaatiota. Vuonna 2012 opetushallitus laati ohjeet sosiaalisen median käyttöön esi- ja perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa sekä ammatillisessa peruskoulutuksessa. Näiden linjausten tavoitteena on taata kaikille opettajille ja opiskelijoille turvallinen oppimisympäristö myös Internetissä, sekä edistää opiskelijoiden tasavertaisia mahdollisuuksia oppia hyödyntämään sosiaalista mediaa. Yleiset linjaukset pyritään lisäksi konkretisoimaan opetuksen järjestäjäkohtaisiksi toimintamalleiksi, joissa oppilaiden ikäkausi otetaan huomioon. Sosiaalisen median palveluja valittaessa tulee siis huomioida erilaiset oppijat ja oppimistyyliä sekä palvelun soveltuvuus opetuskäyttöön. Opetushallituksen linjausten mukaan palveluiden tulee mahdollistaa yhdessä työskentely ja keskustelu sekä tekstin, kuvan ja videon tuottaminen, jakaminen ja käsittely.

Opetushallitus (2012) ehdottaa linjauksessaan seuraavanlaisia sosiaalisen median opetuskäytön käytännön toimenpiteitä:

- Luodaan eri oppiaineissa oppilaille mahdollisuuksia taltioida eri menetelmin omaa työskentelyään ja oppimistaan ja rakentaa omaa oppimispolkuaan.
- Käytetään eri palveluita oppimistilanteissa yhteistyöprojektien läpi viemiseen, oppilaiden ja opettajan vuorovaikutuksen lisäämiseen, osallistavan työskentelyn tukemiseen ja paikasta ja ajasta riippumattoman oppimisen toteutumiseen.
- Hyödynnetään sosiaalisen median mahdollisuuksia kansainvälisissä yhteistyöprojekteissa.
- Kehitetään oppimisen ja opetuksen tueksi malleja, jotka antavat oppilaille mahdollisuuksia kirjoittaa dokumentteja yhdessä, muokata kuvia ja tuottaa videoita sekä tallentaa ja jakaa tuotoksiaan toisilleen sekä kommentoida toisten tekemiä tuotoksia.
- Hyödynnetään eri oppiaineissa sosiaalisen median palveluita niin, että oppilaille tulee mahdollisuus harjoitella tiedon keräämistä, hallita tietotulvaa ja koota ja yhdistellä tietoa ja pohtia mikä väline tai palvelu toimii kussakin tilanteessa parhaiten.

- Kannustetaan oppilaita yhteisöllisiin toimintatapoihin ja otetaan heidät mukaan päätöksentekoon.

Koulun ulkopuolisten oppimisympäristöjen käyttö on lisääntynyt Suomen opilaitoksissa. Näitä oppimisympäristöjä ovat esimerkiksi kulttuurilaitokset, työpaikat, yhteistyökoulut ja muut yhteisöt. Opintokäynneistä on enemmän hyötyä, jos oppijat pääsevät keskustelemaan opitusta joko ennen vierailua tai sen jälkeen. Sosiaalinen media on hyvä työväline tähän tarkoitukseen, sillä se toimii sillanrakentajana koulun ja muiden oppimisympäristöjen välillä. Nuoret pääsevät vaikuttamaan yhteisten asioiden hoitamiseen ja päätöksentekoon verkon antamien mahdollisuuksien kautta. Opetushallitus kehottaa käytännön toimenpiteenä kehittämään oman alueen toimijoiden kanssa malli, joka mahdollistaa oppijoiden ja työelämän sekä kulttuurilaitosten välisen yhteydenpidon ja helpottaa eri alojen asiantuntijoiden saamista mukaan koulutyöhön. Lisäksi nuoria tulisi aktivoida olemaan aloitteellisia oman alueen yhteisessä päätöksenteossa ja osallistumisessa ja tuomaan esiin omaa osaamistaan. (Opetushallitus, 2012)

Opetuksen järjestämisen ja toteutuksen näkökulmasta sosiaalinen media ei tarkoita ensisijaisesti välinevalintaa (yksittäiset verkkopalvelut, kuten Facebook), vaan oppimisprosessin muotoilua ja oppimisaktiviteettien valintaa. Sosiaalisen median välineitä voi käyttää monin eri tavoin ja niitä voidaan soveltaa erilaisiin oppimisprosesseihin. Yhteisöllisen ja avoimen luonteensa vuoksi ne kuitenkin soveltuvat tiettyihin didaktisiin käytänteisiin paremmin kuin toisiin. Sosiaalinen media tukee etenkin vertaisoppimista. Vertaisoppimisessa oppijat oppivat toisiltaan sekä opettavat ja neuvovat toisiaan. Nämä vertaisoppijat voivat olla myös toisilleen täysin tuntemattomia ja heitä yhdistää ainoastaan kiinnostus samaan aiheeseen. Sosiaalisessa mediassa tapahtuu paljon oppimista, joka syntyy oppijoiden omista tarpeista. Näin ollen sosiaalisen median pedagogiset mallit ovat luontevasti ongelmalähtöinen oppiminen ja tutkiva oppiminen. Myös yhteisöllinen ja yhteistoiminnallinen oppiminen sopivat sosiaaliseen me-

diaan, koska omaehtoisuuteen liittyy myös omien ja yhteisten tavoitteiden määrittäminen ja neuvottelu. (Toikkanen, 2012).

3.3 Opettajan ja oppilaan välinen vuorovaikutus sosiaalisessa mediassa

Opettajan työn kannalta omakohtainen mukanaolo sosiaalisessa mediassa saa työn vahvan eettisen perustan ja julkisuutensa vuoksi erityispiirteitä. Opettajan kannattaa ottaa tämä asia huomioon sosiaalista mediaa käyttäessään. Facebookystävyyden oppilaan kanssa voi vaikuttaa sekä Facebook-toimintaan että opettajan ja oppilaan väliseen asetelmaan työssä. Opettajan työhön liittyy aikuisuuden ja vastuullisuuden auktoriteetin vaade eikä sosiaalinen media saa vaarantaa tätä. Opettajan toimiessa sosiaalisessa mediassa hänellä on samat ammattieettiset velvoitteet kuin missä tahansa muualla opettajana toimiessaan. Opettajan tulee pohtia kysymyksiä kuten: Kohtelenko oppilaita tasavertaisesti? Edistänkö koulun tavoitteita? Tuenko oppilaitani oppimisessa? Ohjaanko oppilaita vastuullisuuteen? Opettajan tulee ensisijaisesti auttaa oppilaita oppimaan ja kehittymään. Koulun tavoitteet, opetussuunnitelma sekä ammattiin liittyvä korkea moraalinen vastuu ovat tärkeitä oman roolin arviointipilareita. Nämä kaikki voivat toteutua sosiaalisessa mediassa, mutta asettaa opettajan samalla tavalla opettaja-oppilassuhteeseen kuin missä tahansa opettajan työssä. Opettajan näkyvyyttä verkossa ja esimerkiksi kaveruussuhdetta oppilaan kanssa tulee arvioida kasvattajan näkökulmasta. Kasvattajan tehtävänä on ohjata lasta ottamaan käyttöönsä yksilölliset resurssinsa ja toimimaan yhteisössä. Kasvatuksen tavoitteena on saavuttaa lapselle kyky toimia vastuullisesti sekä yksilönä että yhteisön jäsenenä. (Niemi, 2012)

3.4 Opettajan ja vanhempien välinen vuorovaikutus sosiaalisessa mediassa

Koulun johtajien tulee panostaa yhteydenpitoon yhdistääkseen koulun ja oppilaiden perheet ja yhteisöt. Tämä tarkoittaa Internetin ja sosiaalisen median käyt-

töä vanhempien vahvan osallisuuden luomiseksi. A Wallace Foundationin teettämän tutkimuksen mukaan vanhempien vahva osallisuus ja jaettu johtajuus johtavat oppilaiden parempaan koulumenestykseen. (Porterfield & Carnes, 2012)

Sosiaalisen median palvelut tuntuvat henkilökohtaisilta. Kun vanhemmat kuulevat koulun johtajilta Twitterin syötteen tai YouTubeen videon kautta, he tuntevat itsensä mukaan otetuiksi. Vanhemmat saavat tunteen, että he voivat vaikuttaa lastensa opetukseen ja koulunkäyntiin. Sosiaalinen media voi myös joskus mahdollistaa sen, että aiemmin yhteisten asioiden hoidossa epäaktiivisina olleet vanhemmat saadaan kiinnostumaan koulun ja kodin välisestä yhteistyöstä. (Porterfield & Carnes, 2012) Novemberin (2010) mukaan yhteistyö koulun ja kodin välillä saattaa olla yksi Internetin tehokkaimmista käyttötavoista. Sosiaalisen median verkostojen kautta oppilaiden vanhemmat vastaanottavat tarvitsemaansa oikeanaikaista ja täsmällistä tietoa. Novemberin mukaan oppilaat itse harvoin välittävät kokonaisvaltaisinta ja täsmällisintä informaatiota koulun tapahtumista. Yhteydenpito rakentaa kumppanuutta luokkahuoneen sisä- ja ulkopuolella. Tämä kumppanuus vahvistaa oppilaiden oppimista. (November, 2010)

Monet suomalaiset opettajat pitävät yhteyttä oppilaiden vanhempiin Wilma-palvelun kautta. Wilmaan tallennetaan muun muassa lukuvuosisuunnitelmat, arvioinnit ja oppilastiedot. Palvelussa on mahdollista kommunikoida huoltajien kanssa ja viestitellä koulun henkilökunnan kesken. Wilmassa on myös mahdollista laittaa viesti koko luokalle tai koko koulun oppilaiden huoltajille samanaikaisesti. Huoltaja voi päivittää oppilasta koskevia tietoja kyseisen sivuston kautta. Wilma on saanut kritiikkiä siitä, että opettajat merkitsevät sinne paljon enemmän negatiivisia kuin positiivisia asioita. Palvelu onkin saanut lempinimekseen ”koulumaailman oma rikosrekisteri”. (Karhuniemi 2013, 123-125)

3.5 Opettajan ja kollegoiden välinen vuorovaikutus sosiaalisessa mediassa

Sosiaalinen media soveltuu opettajien väliseen verkostoitumiseen, vertaisapuun, ideoiden vaihtamiseen ja toisilta oppimiseen. Verkossa on monia yhteistyövälineitä, jotka mahdollistavat opetuksen valmistelun ja suunnittelun muiden opettajien kanssa. Tällaisia yhteistyövälineitä ovat muun muassa Google Docs ja käsittekarttapalvelut. Niiden avulla voidaan toteuttaa oppitunnin, kurssin tai jopa koko koulutusohjelman suunnittelu. Julkinen opetustoteutus verkossa voi toimia esimerkkinä ja inspiraationa. Sosiaalisen median julkiset opetustoteutukset vahvistavat opettajien välistä vertaisoppimista. Konkreettiset käytännön esimerkit tukevat oppimista. (Toikkanen, 2012)

Opettajan työhön liittyy myös oppimateriaalin tuottaminen. Verkon mahdollistama yhteistyö tarjoaa tähän ennennäkemättömiä ulottuvuuksia. Työmäärä pienenee huomattavasti ja laatu paranee, kun opettajat halki organisaatiotilojen tuottavat yhdessä sen materiaalin, jonka ennen kukin valmisti itsekseen. Opettajajoukon tuotos voi hyödyntää myös yllättäviä tahoja. Esimerkiksi Yhdysvalloissa tuotettu englanninkielinen aineisto voi soveltua suomalaiselle oppitunnille. Aineistoa voi käyttää sellaisenaan tai muunneltuna. Teknologia ja resurssit ovat riittävät laajamittaiselle yhteistuotannolle, mutta esteenä on yhteistyön ja jakamisen kulttuurin puute. (Toikkanen, 2012)

Wengerin mukaan ammatilliset yhteisöt koostuvat ihmisistä, jotka jakavat yhteisen mielenkiinnon tai intohimon kohteen. Yhteisön jäsenet ovat vuorovaikutuksessa keskenään jakaakseen informaatiota. Wengerin mukaan tällainen yhteisö ei ole vain ryhmä ystäviä vaan sen identiteetin rakentaa yhteinen mielenkiinnon kohde. Yhteisön jäsenet sitoutuvat yhteiseen toimintaan, kuten keskusteluun, vastavuoroiseen auttamiseen ja informaation jakamiseen, mikä sitoo heidät sosiaalisiksi ryhmäksi. (Wenger, 1998) Näitä piirteitä voi verrata esimerkiksi Facebookin ammatillisiin ryhmiin. Kaikki Wengerin luettelemat piirteet eivät kuitenkaan sovi aivan sellaisenaan Facebookin ryhmiin. Esimerkiksi Facebookissa uusien yhteyksien luominen tehdään usein kevyin perustein ja sosiaalisen pääoman kasvattamiseksi. (Ellison, 2007) Ranieri, Manca ja Fini (2012) eh-

dottavat, että Facebookin ammatilliset ryhmät tulisi ajatella harjoittelun verkostona ja ne pitäisi määritellä alan ja verkoston mukaan.

Sosiaalisen median senhetkisten käytänteiden integroiminen on hidas prosessi, joka aiheuttaa myös vastustusta opettajien joukossa. Syitä vastustavaan asenteeseen voivat olla aiemmat kokemukset oppilaana ja opettajana toimimisesta, nykyiset opetukselliset rakenteet, jotka eivät hyväksy uusia opetustapoja tai opettajien liian vähäiset taidot sosiaalisen media käyttöön. (Makkonen, Siakas, Georgiadou & Siakas, 2014)

3.6 Oppilaiden keskinäinen vuorovaikutus sosiaalisessa mediassa

Verkkopalvelut ja mobiililaitteet kuten älypuhelimet ja tablet-tietokoneet ovat muuttaneet nuorten välistä yhteydenpitoa sekä tarjonneet mahdollisuuksia ajasta ja paikasta riippumattomaan vuorovaikutukseen. Sosiaalinen media ja nykyajan hektinen elämäntyyli ovat luoneet uudenlaisia ystävyysmuotoja. (Tuomi, 2011)

SoMe ja nuoret 2016 - tutkimuksen mukaan jopa 95% nuorista käyttää sosiaalisen median palveluita älypuhelimella. Nuoret käyttävät keskimäärin kymmentä eri sosiaalisen median palvelua. Keskustelu on siirtynyt pienempiin ryhmiin täysin julkisesta keskustelusta. Nuoret pääsääntöisesti lukevat, tykkäävät ja "peukuttavat" sisältöjä sekä katsovat erilaisia sisältöjä sosiaalisen median palveluissa. Valokuvaus kasvattaa suosiotaan. Tutkimuksen mukaan nuorten keskuudessa suosituimmat sosiaalisen median palvelut ovat WhatsApp, YouTube, Facebook, Instagram, Spotify ja Snapchat. Snapchat oli suurin nousija SoMe ja nuoret 2015 - tutkimukseen verrattaessa. Tärkeimpiä sosiaalisen media palveluita ovat nuorten mielestä WhatsApp, Facebook, Instagram, Snapchat ja Youtube. Ajallisesti eniten käytetty palvelu on WhatsApp. (eBrand, 2016)

Nuoret kokevat nettiyhteisöt tärkeiksi, mutta kiinnittyvät niihin melko kevyesti. Yksi tärkeimmistä motiiveista nuorille nettiyhteisöissä ja sosiaalisessa mediassa mukanaoloon on ajan tappaminen. (Itella, 2012) Vuorovaikutus on usein keskeisintä nuorten median käytössä, vaikka he näyttäisivätkin istuvan

fyysisesti yksin medialaitteidensa äärellä. Tytöt käyttävät nettiensaikaansa sosiaaliin vuorovaikutukseen ja yhteisösivustoilla olemiseen. Pojat puolestaan käyttävät enemmän aikaa erilaisissa nettipelien ja muiden pelillisten virtuaalimaailmojen parissa. (Myllyniemi & Berg, 2013) Pelitutkijoina tunnettujen Juho Karvisen ja Frans Mäyrän (2011) mielestä pelit sisältävät usein yhteistyötä ja yhteydenpitoa muiden pelaajien kanssa eli pelimaailmat ovat usein hyvin sosiaalisia.

Sosiaalisella medially on myös negatiiviset puolensa. Verkkokiusaaminen on oma kiusaamisen muotonsa, joka on kasvanut ongelmana teknologian kehittymisen myötä. (Kite, Gable & Filippelli, 2010) Willard (2007) määrittelee verkkokiusaamiselle kahdeksan eri muotoa. Näitä ovat vihamielinen kommentointi, häirintä, mustamaalaaminen, toiseksi henkilöksi tekeytyminen, paljastaminen, poissulkeminen, verkkovainoaminen ja "happy slapping". Happy slapping-ilmillä tarkoitetaan, että sivullista henkilöä satutetaan fyysisesti ja tästä tapahtumasta kuvataan video, joka jaetaan sosiaalisessa mediassa. (Willard, 2007) Sosiaalisen median käyttö ilman minkäänlaista aikuisen ihmisen valvontaa voi pienentää kynnystä verkkokiusaamiseen. Myös kiusaamisesta kertominen voi olla vaikeampaa, jos vanhempi ei tiedä oman lapsensa sosiaalisen median käytöstä. Verkkokiusaamisesta kertominen aikuiselle voisi myös auttaa kiusaamiselta suojautumisessa, mutta nuoret eivät useinkaan arvele kertovansa aikuiselle, jos he kokisivat tulleen kiusatuksi. (Kite ym. 2010, 162)

Sosiaalinen media luo myös suuret paineet lapsille ja nuorille. Monet tuntevat vastuuta olla tavoitettavissa vuorokauden ympäri ja tuntevat ahdistuneisuutta, jos he eivät pysty vastaamaan saapuneisiin viesteihin välittömästi. Osa lapsista ja nuorista ovat niin emotionaalisesti sitoutuneita sosiaaliseen mediaan, että heräävät keskellä yötä tarkastamaan eri sovellukset, jotta he eivät jää mitään paitsi. Yöllä tapahtuvalla sosiaalisen median käytöllä voi olla vaikutuksia unen laatuun ja määrään. Tämä puolestaan lisää masennukseen sairastumisen riskiä, väsymystä ja ärtyisyyttä sekä huonontaa vastustuskykyä. (Udorie, 2015) Lapset eivät saa koskaan taukoa sosiaalisen median suhteilta ja tämä helposti aiheuttaa ahdistuneisuutta. Jokainen tarvitsee välillä aikaa yksinään pysähtymään ja levätäkseen. Sosiaalinen media vaikeuttaa tämän ajan saamista. Silti on

myös yllättävän yleistä tuntea yksinäisyyttä kaiken tämän sosiaalisuuden keskellä. Lapset huomaavat nykyään helposti, kun heitä ei huomioida. Kaikilla on matkapuhelimet ja viesteihin vastataan yleensä nopeasti, minkä vuoksi monet kokevat ahdistavana sen, jos vastausta viestiin ei tulekaan. Tälle hiljaisuudelle voi olla monta syytä, mutta joskus se voi olla jopa tahallista loukkaamista. (Ehmke, 2016)

4 EMPIIRINEN TUTKIMUS OPETTAJIEN, OPPILAI- LAIDEN JA VANHEMPIEN KÄSITYKSISTÄ SO- SIAALISESTA MEDIASTA

4.1 Fenomenografinen tutkimusote

Tutkimus on tyypiltään laadullinen. Laadullinen tutkimus on kontekstisidonnainen eli tutkimuksen tavoitteena ei ole välttämättä tuottaa yleistettävää tietoa. Kalaja, Alanen ja Dufva (2011) määrittelee laadullisen tutkimuksen keskeisimmäksi tavoitteeksi tutkittavan ilmiön ymmärtämisen.

Tutkimuksessa sosiaalisen median hyötyjen ja haasteiden selvittämisen osalta lähtökohtana oli fenomenografinen lähestymistapa. Kyseinen lähestymistapa tutkimukseen valittiin sillä perusteella, että haastatteluissa nousi esille opettajien, oppilaiden ja vanhempien käsityksiä sosiaalisesta mediasta ja sen hyödyistä sekä haasteista.

Fenomenografia on kvalitatiivisesti suuntautunut empiirinen tutkimusote. Sen avulla pyritään kuvaamaan sitä, kuinka ihmiset kokevat, havaitsevat, käsittelevät ja ymmärtävät ilmiöitä eri tavalla. (Entwistle, 2007) Fenomenografiassa todellisuutta ja ympäröivää maailmaa ei tutkita sellaisenaan, vaan ihmisten ja ymmärryksen kautta. Kokemukset heijastavat käsityksiä eli kaikki, mitä ihminen on kokenut, vaikuttaa käsitysten muodostumiseen. Fenomenografian tavoitteena on siis kuvata todellisuutta sellaisena, kuinka tutkittavat sen ymmärtävät. (Niikko, 2003)

Fenomenografisen tutkimusotteen vahvuutena voidaan pitää sitä, että se korostaa sekä ilmiön kokemuksellisia että käsitteellisiä piirteitä. Tutkijan hankkiessa tietoa toisen ihmisen ajattelusta haastattelun kautta mukana on jatkuvasti myös tutkijan oma tietoisuus. Näin toteutuu haastattelujen intersubjektiivisuus, joka kuuluu fenomenografiseen tiedonkäsitykseen. Haastattelijan tulee siis tiedostaa omat lähtökohtansa, jotta hän pystyy arvioimaan niiden vaikutusta haastateltavan ilmausten tulkintaan. (Syrjälä, Ahonen, Syrjäläinen & Saari, 1994)

Käsitykset ovat aina kontekstista riippuvaisia ja muuttuvia, minkä vuoksi tutkimuksen tuloksia ei voi yleistää. Fenomenografista tutkimusta voidaan kritisoida silloin, jos kategoriajärjestelmä jätetään tekemättä. Koska käsitykset ovat muuttuvia ja tilannesidonnaisia, niistä voidaan saada vain poikkileikkaus. (Metsämuuronen, 2006)

4.2 Aineistonkeruu

Tutkimuksessa käytettiin aineistonkeruumenetelmänä haastattelua. Tutkimuksessa haastateltiin sekä opettajia, oppilaita että vanhempia. Tällä tavoin pyrittiin tutkimaan sosiaalista mediaa useammasta näkökulmasta ja siten ymmärtämään sekä kuvaamaan sitä ilmiönä. Tuomen ja Sarajärven (2013) mukaan haastattelun idea on erittäin yksinkertainen. Kun pyritään saamaan tietoa ihmisen ajatuksista ja toimintatavoista, on järkevää kysyä asiaa häneltä itseltään. Haastattelututkimus on saanut kuitenkin myös kritiikkiä osakseen. Kyseisen aineistonkeruumenetelmän ongelmat ovat metodisia ongelmia (Hirsjärvi & Hurme, 2000). Ne pystytään ratkaisemaan esimerkiksi riittävällä rahoituksella, kokemuksen tuomalla näkemyksellä ja haastattelijoiden koulutuksella. Haastattelun hyvä puoli on sen joustavuus. Haastattelija voi tarvittaessa toistaa kysymyksen, selventää ilmauksia, oikaista väärinkäsityksiä ja käydä keskustelua haastateltavan kanssa. Esimerkiksi postikyselyllä ei ole näitä mahdollisuuksia. Haastattelu on myös sen vuoksi joustava, että tutkija pystyy esittämään kysymykset haluamassaan järjestyksessä. Haastattelun tärkeimpänä päämääränä on saada mahdollisimman paljon tietoa tutkitusta aiheesta. Näin ollen on jopa suositeltavaa antaa haastattelukysymykset haastateltaville jo etukäteen tutustuttavaksi. Tämä voi mahdollisesti johtaa paremmin onnistuneeseen haastatteluun. Haastattelun hyviin puoliin lukeutuu lisäksi se, että haastattelija pystyy myös havainnoimaan. Havainnoitsijana voidaan tarkkailla sitä, mitä sanotaan ja kuinka sanotaan. Haastattelun etu on myös siinä, että haastateltavat voidaan valita sen mukaan, keillä on kokemusta ja tietoa tutkimuksen aiheesta. Haastattelun huono puoli on se, että se on paljon aikaa vievä. (Tuomi & Sarajärvi, 2013) Lisäksi se voi si-

sältää monia virhelähteitä, jotka voivat olla sekä haastattelijan että haastateltavan aiheuttamia. Tällainen virhe voi olla esimerkiksi haastattelun luotettavuutta heikentävä haastateltavan taipumus antaa sosiaalisesti hyväksyttäviä vastauksia. (Hirsjärvi & Hurme, 2000)

Haastattelu voidaan toteuttaa lomake-, teema- tai syvähaastatteluna. Näiden erilaisten haastatteluiden kautta voidaan tutkia erilaisia ilmiöitä ja hakea vastauksia erilaisiin ongelmiin. Teknisesti nämä kolme haastattelua eroavat strukturointiasteissaan eli siinä, miten kiinteästi kysymykset on muotoiltu ja missä määrin haastatteliija jäsentää tilannetta. (Hirsjärvi & Hurme, 2000) Lisäksi kullakin haastattelumuodolla on erilainen suhde tutkittavan ilmiön teoriaan. Lomakehaastattelu on ääripäässään täysin strukturoitu. Kyseisen haastattelumuodon jokainen kysymys on tutkimuksen ongelmanasettelun kannalta merkityksellinen ja kysymykset esitetään haastattelijan päättämässä järjestyksessä. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu ja se rakentuu etukäteen valittujen teemojen varaan yksityiskohtaisten kysymysten sijaan. (Tuomi & Sarajärvi, 2013) Teemahaastattelussa korostuu ihmisten tulkinnat ja annetut merkitykset (Hirsjärvi & Hurme, 2000). Haastatteliija saa itse valita, esittääkö hän kaikki suunnitellut kysymykset ja esittääkö hän ne samassa järjestyksessä. Myös teemahaastattelussa tavoitteena on saada merkityksellisiä vastauksia tutkimustehtävän mukaisesti. Teemat valitaan tutkimuksen viitekehyksen mukaan. Teemahaastattelun avoimuus voi vaihdella, mutta se on lähempänä strukturoimatonta kuin strukturoitua haastattelua. Syvähaastattelu on täysin strukturoimaton ja tästä syystä sitä kutsutaan myös muun muassa avoimeksi haastatteluksi ja keskustelunomaiseksi haastatteluksi. Syvähaastattelu toteutetaan avoimilla kysymyksillä, mutta keskustelun ilmiö on määritelty. (Tuomi & Sarajärvi, 2013)

Lasta haastatellessa tulee kiinnittää huomiota tutkimuslupaun, eettisiin kysymyksiin, lapsen ja aikuisen suhteeseen, kysymysten muotoilemiseen sekä lapsen kehitystasoon. Haastattelijalla on suuri vaikutus siihen, kuinka lapsen ääni tulee keskustelussa esiin. Lapsen haastattelussa on erityistä se, että lapsi ei saa päättää yksinään tutkimukseen osallistumisesta. Haastatteluun tulee olla lupa myös lapsen huoltajalta tutkimuseettisistä ja lainsäädännöllisistä syis-

tä. Näin ollen lapsen kvalitatiivinen haastattelu toteutuu ”kolmiosuhteessa”. Huoltaja saa esittää toiveita tutkimuksen suhteen, esimerkiksi tutkijan arviota lapsen voinnista. Tutkimuksen tiedonsaanti ja luottamuksellisuus pitää kuitenkin määrittää selkeillä sopimuksilla jo tutkimuksen alkaessa. Lapsikin on sosiaalinen toimija, joten myös hänen tulee saada tarpeeksi tietoa haastattelusta ja tutkimuksesta. Hän orientoituu sosiaaliseen vuorovaikutukseen olettamiensa toiminnan seurausten mukaan. Haastattelun onnistumiseksi on hyvin tärkeää, että lapsi ymmärtää, mistä tutkimuksessa on kyse sekä mihin ja miten lapsen kertomia tietoja käytetään. Tämä on osa tutkimusetiikkaa. (Alasuutari, 2005)

On yleistä, että lapsi seuraa erittäin tarkasti haastattelijan pieniäkin kielellisiä vivahteita kysymyksissä. Tämän vuoksi haastattelijan tulee kiinnittää paljon huomiota sananvalintoihinsa. Jos haastattelukysymyksen tavoitteena ei ole lapsen tietämisen raportointi, keskustelussa tulee välttää opettaja-oppilas-suhteen rakentumista. Opettaja-oppilas-suhteella tarkoitetaan haastattelussa tilannetta, jossa aikuinen tietää vastaukset ja tarkistaa lapsen osaamista asiasta. Tällaisessa tilanteessa lapsi yleensä vastaa sen mukaisesti, mitä hän olettaa haastattelijan haluavan vastauksilta eikä niinkään hänen omien kokemusten mukaisesti. Lapsen ja aikuisen valtaero voi siis muovata haastatteluvuorovaikutusta merkittävällä tavalla. Valta-aseman ero on läsnä haastatteluissa sekä haastattelijan että haastateltavan lapsen toiminnan seurauksena. Aikuisten valta ja kontrolli ovat osa lapsena olemisen arkea sekä aikuisten että lasten näkökulmasta. Valtaero voidaan nähdä myös myönteisenä asiana tutkimushaastattelussa. Se suo aikuiselle oikeuden esittää kaikenlaisia kysymyksiä ja odottaa lapselta rehellisiä vastauksia. Haastattelutilanne on lapsille kulttuurisesti tuttu, sillä kysyminen ja vastaaminen on arkipäiväistä aikuisten ja lasten välistä vuorovaikutusta. Lapset sosiaalistuvat tälle muun muassa päiväkodeissa ja kouluissa. Aikuisen ja lapsen yhteiskunnallisen aseman eroa on mahdotonta poistaa täysin haastattelutilanteesta. Kielenkäyttö uusii suhteen epätasa-arvoa jatkuvasti. Haastattelun onnistumiseksi haastattelijan tulee olla aidosti kiinnostunut lapsen tavasta nähdä asioita. Aikuisen tulee määrittää selkeästi oma roolinsa suhteessa tutkimuksen muihin aikuisiin ja taata haastattelun luottamuksellisuus. Näiden

kautta hän voi rakentaa lapsen arkipäivän kokemuksesta eroavan aikuisen roolin. (Alasuutari, 2005)

4.3 Vastajaat

Tutkimusta varten haastateltiin kolmea opettajaa, neljää 4.-5.-luokkalaista oppilasta ja kolmea alakouluikäisen oppilaan vanhempaa. Haastattelemiani opettajat asuivat Etelä-Suomessa. Tiina ja Maija olivat työskennelleet myös rehtorina. Tiina oli jo siirtynyt eläkkeelle. Jaana oli nuori, muutaman vuoden työelämässä mukana ollut opettaja. Tutkimuksen haastateltavien haluttiin olevan eri ikäisiä ja eri uravaiheessa olevia, jotta voitaisiin tutkia, ovatko nämä vaikuttavia tekijöitä sosiaalisen median käyttöön. Tutkimukselle saatiin lisäarvoa myös haastateluista, jotka käsittelivät asiaa rehtorin näkökulmasta.

Kaikki neljä haastateltua oppilasta asuivat Keski-Suomessa. Kaksi heistä oli luokkatovereita keskenään ja toiset kaksi kävivät keskenään eri kouluja. Samalla luokalla opiskelevat haastateltiin samaan aikaan parihaastatteluna, koska heidän opettajansa kehotti tekemään näin. Hän uskoi, että oppilaat puhuisivat aiheesta laajemmin ja avoimemmin, jos he olisivat haastattelutilanteessa yhdessä. 4.-5.-luokkalaisten valittiin tutkimuskohteeksi sen vuoksi, että sosiaalisen median uskottiin olevan suuremmassa roolissa heidän elämässään kuin esimerkiksi 1.-2.-luokkalaisten elämässä. Tutkijan oletuksen mukaan monet 4.-5.-luokkalaisten viettävät joka päivä paljon aikaa sosiaalisessa mediassa. Lisäksi heillä on jo melko paljon taitoa medioiden käyttöön.

Myös haastatellut alakouluikäisten oppilaiden vanhemmat asuivat Keski-Suomessa. Eevalla oli neljännellä luokalla oleva poika ja Heikillä kuudennella sekä kahdeksannella luokalla olevat pojat. Outilla lapset olivat ensimmäisellä, kolmannella ja neljännellä luokalla. Heikkiä ja Outia pyydettiin keskittymään haastatteluissa 4.-6.-luokkalaisiin lapsiin liittyviin kokemuksiin. Eeva ja Heikki toimivat myös opettajina alakouluissa. He opettivat eri kouluissa kuin missä heidän lapsensa kävivät koulua. Haastattelujen aikana näitä kahta opettaja-

vanhempaa ohjeistettiin painottamaan vanhemman näkökulmaa opettajan näkökulmaa enemmän. Taulukossa 1 on esitelty kaikki tutkimuksen osallistujat.

TAULUKKO 1 Tutkimuksen osallistujat

Tutkimukseen osallistuneet opettajat			
Tiina	Maija	Jaana	
- Eläkkeellä oleva luokanopettaja	- Toiminut opettajana lähes kymmenen vuotta	- Toiminut opettajana muutamana vuoden ajan	
- Toiminut myös nuorten opettajien mentorina	- Koulutukseltaan luokanopettaja	- Koulutukseltaan luokanopettaja	
- Toiminut myös rehtorina	- Toiminut myös rehtorina	-Eteläsuomalainen	
- Eteläsuomalainen	- Eteläsuomalainen		
Tutkimukseen osallistuneet oppilaat			
Lotta	Hanna	Matias	Anni
- 5.-luokkalainen	- 5.-luokkalainen	- 5.-luokkalainen	- 4.-luokkalainen
- Keskisuomalainen	- Keskisuomalainen	- Keskisuomalainen	- Keskisuomalainen
Tutkimukseen osallistuneet vanhemmat			
Outi	Eeva	Heikki	
- 6 lapsen äiti	- 4.-luokkalaisten pojan äiti	- 2 pojan isä	
- Kotiäiti	- Ammatiltaan opettaja	- Ammatiltaan opettaja	
- Keskisuomalainen	- Keskisuomalainen	- Keskisuomalainen	

4.4 Tutkimusaineiston analysointi

Kun olin pitänyt kaikki yhdeksän haastattelua, aloin litteroida aineistoa. Litteroitavaa aineistoa oli yhteensä noin 250 minuuttia. Litterointia tehdessä kuuntelin haastattelut matkapuhelimestani, johon olin ne nauhoittanut. Kirjasin haastattelut ylös sanasta sanaan. Tunnistin haastateltavat sen avulla, että olin pyytänyt heitä kertomaan hieman itsestään haastattelujen alussa. Litteroinnin val-

mistuttua kuuntelin nauhoitteet vielä kaksi kertaa sekä luin litteroidut aineistot läpi. Litteroitua aineistoa kertyi yhteensä noin 110 sivua.

Käytin haastattelujen analysointiin teemoittelu-analyysimenetelmää. Eskola ja Suoranta (2008, 174-180) ovat kuvanneet teemoittelua laadullisen aineiston analyysin keinona. Teemoittelulla pyritään löytämään ja sen jälkeen erottelemaan tutkimusongelman kannalta olennaisimmat aiheet aineistosta. Teemoittelu vaatii teorian ja empirian vuorovaikutusta. (Eskola & Suoranta, 2008)

Aloitin aineiston teemoittelun niin, että luin litteroidut haastattelut useaan kertaan läpi ja pyrin etsimään aineistosta teemoja, jotka nousivat esille moneen otteeseen. Teemat pohjautuivat tutkimuskysymyksiini. Tämän tehtyäni loin litteroiduille haastatteluille värikoodit ja tulostin ne paperiversioiksi. Värikoodien avulla pysyin perillä kenen haastattelu oli kyseessä. Leikkasin paperiversioista valitsemiini teemoihin liittyviä haastattelujen osia ja kokosin ne omiin teemaryhmiinsä. Aineiston pää- ja alateemat on koottu taulukkoon 2.

TAULUKKO 2 Aineiston teemoittelu

Pääteemat	Sosiaalisen median toimijuus	Sosiaalisen median hyödyt	Sosiaalisen median ongelmakohdat
Alateemat	Opettajat sosiaalisen median toimijoina	Verkostoituminen	Kiusaaminen
	Oppilaat sosiaalisen median toimijoina	Koulun ja kodin yhteistyö	Vaikutus unen laatuun ja määrään
	Vanhemmat sosiaalisen median toimijoina	Tiedon jakaminen	Keskittymisvaikeudet
		Arkipäiväisten asioiden hoitaminen	Liikunnan vähentyminen
			Työn ja vapaa-ajan rajan hämärtyminen

4.5 Luotettavuus

Varton (1996, 103–104) mukaan tutkimuksen luotettavuudella tarkoitetaan sen vapautta satunnaisista ja epäolennaisista tekijöistä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa luotettavuuden arviointi tulee kohdistaa tutkimusprosessiin ja tutkijaan, joka on koko tutkimuksen kannalta keskeisin tutkimusväline (Eskola & Suoranta 2008, 210)

Pyrin valitsemaan parhaan tutkimusmetodin valitsemani aiheen tutkimiseen aineiston laadukkuuden takaamiseksi. Päädyin valitsemaan haastattelun tutkimusmetodiksi sillä perusteella, että se antaa tutkittaville mahdollisuuden kuvailevien esimerkkien antoon. Haastattelu mahdollistaa myös tulkinnallisten virheiden riskin pienenemisen, sillä haastattelijalla on mahdollisuus täsmentää kysymyksiä ja pyytää tarkennuksia vastauksiin. (Tuomi & Sarajärvi, 2013) Pyrinkin tekemään mahdollisimman paljon oikein ajoitettuja tarkentavia kysymyksiä haastattelujen aikana. Lisäksi painotin jokaiselle haastateltavalle, että ettei kysymyksiin ole olemassa oikeita vastauksia.

Tein yhden lapsihaastattelun parihaastatteluna, koska heidän opettajansa kehotti tekemään niin. Hän uskoi, että oppilaat ovat haastattelutilanteessa rennompia ja kertovat aiheesta rehellisemmin ja laajemmin, jos ovat tilanteessa yhdessä. Koin neuvon erittäin toimivaksi, sillä samaan aikaan haastattelemani oppilaat kertoivat ajatuksiaan hyvin avoimesti ja laajasti. Haastattelun aikana kävi monesti niin, että yhden lapsen kertoma asia toi myös toiselle lapselle asioita mieleen, joita hän ei olisi välttämättä muuten muistanut. Harmittavasti olin jo haastatellut muut lapset ennen kyseistä parihaastattelua, minkä vuoksi en voinut käyttää hyväksi havaitsemaani haastattelutapaa myös muiden lasten kohdalla.

Uskon, että tutkimusprojektini aikajakso oli sopivan mittainen. Aloin perehtymään tutkimukseni aiheen kirjallisuuteen alkusyksystä 2016. Haastattelut toteutin loppuvuodesta 2016 ja alkuvuodesta 2017. Lopullinen tutkimusraporttini valmistui loppukeväällä 2017. Tutkimuksen toteutuksen melko nopea aika-

väli oli tutkimuksen kannalta sopiva, koska tutkimusaiheeni käsittelee erittäin nopeasti muuttuvia ja kehittyviä sosiaalisen median ympäristöjä.

Tallensin haastattelut huolellisesti, mikä vaikutti myönteisesti haastatteluaineiston luotettavuuteen ja laatuun (Hirsjärvi & Hurme 2000). Nauhoitin kaikki haastattelut älypuhelimien ääninauhurilla. Kaikki äänitteet toimivat erinomaisesti. Tämä mahdollisti haastatteluiden totuudenmukaisen litteroinnin. Litteroin kaikki haastattelut melko pian haastattelutilanteiden jälkeen, jotta minulla olisi mahdollisimman tuoreena mielessä se, miten haastateltavat sanoivat nauhalla kuuluvat asiat. Hirsjärven ja Hurmeen (2000) mukaan haastattelun laatu kohenee, jos haastattelu litteroidaan mahdollisimman pian haastattelutilanteen jälkeen.

Tutkimuksen alussa pohdin tarkkaan, ketä valitsisin tutkimukseni kohteeksi. Aluksi suunnittelin ottavani kohderyhmäksi vain opettajat. Muutin kuitenkin mieltäni ja päätin ottaa kohderyhmään mukaan myös oppilaat ja vanhemmat. Kohderyhmää laajentamalla uskoin saavani myös tutkimastani aiheesta laajemman kuvan. Lisäksi itseäni kiinnosti jokaisen näiden ryhmän ajatukset ja mielipiteet. Tutkittavien lasten kohderyhmää miettiessäni harkitsin myös yläkouluikäisten nuorten mukaan ottamista. Uskoin heidän käyttävän sosiaalista mediaa enemmän kuin alakouluikäisten, minkä vuoksi he olisivat saattaneet antaa enemmän tietoa aineistoon. Valmistun kuitenkin alakoulun luokanopettajaksi, minkä vuoksi päädyin valitsemaan kohderyhmäksi alakouluikäiset lapset. Tutkittavista vanhemmista kaksi oli ammatiltaan opettajia. Tämä vaikutti mahdollisesti heidän näkemyksiinsä sosiaalisesta mediasta. Pyysin näitä opettajavanhempia painottamaan haastatteluissa vanhemman roolia, mutta uskon silti opettajan ammatin vaikuttaneen jossain määrin heidän näkemyksiinsä.

Jälkeenpäin ajateltuna minun olisi kannattanut tutkijana tarkentaa sosiaalisen median käsitettä haastateltaville. Haastatteluiden pidon aikana huomasin, että käsite oli hieman epäselvä osalle tutkittavista. Tästä johtuen on mahdollista, että haastateltavilla on jäänyt mainitsematta joitain sosiaalisen median palveluita tai sovelluksia, joita he käyttävät. Esimerkiksi YouTube nousi esille melko

harvassa haastattelussa, vaikka itselläni oli kuvitelma, että lähes jokainen opettaja käyttää kyseistä palvelua joskus oppitunneillaan.

Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2005, 216) mukaan tutkimuksen reliaaбелиudella tarkoitetaan mittaustulosten toistettavuutta. Toistettavuudella tarkoitetaan sitä, että tutkittaessa samaa henkilöä uudelleen saadaan sama tulos. Tulos on reliaaabeli, jos kaksi eri tutkijaa päätyvät samanlaiseen tutkimustulokseen. (Hirsjärvi ym., 2005) Uskon, että tutkimukseni haastateltavat vastasivat kysymyksiin totuudenmukaisesti. Uskomustani vahvisti esimerkiksi haastateltavien kertomukset kiusaajana tai kiusattuna olemisesta, mitkä saattavat olla arkoja asioita kertoa. Uskon siis haastattelutilanteiden olleen tarpeeksi rentoja ja miellyttäviä, jolloin haastateltavat halusivat kertoa rehellisesti myös vaikeamista asioista.

4.6 Eettiset ratkaisut

Pyrin ottamaan huomioon eettiset näkökohdat kaikissa tutkimukseni toteutuksen vaiheissa. Eettisyyden huomioiminen on erityisen tärkeää silloin, kun tutkimuskohteena ovat lapset. Tutkimukseen osallistuminen ei saa haitata esimerkiksi tunne-elämää tai koulunkäyntiä. Lapselta tulee olla suostumus tutkimukseen osallistumiselle. Tämän lisäksi myös lapsen vanhemmilta tulisi olla lupa lapsen osallistumiselle. (Aarnos, 2010) Ennen oppilaiden haastattelujen pitoa varmistin, että haastattelut sopivat myös heidän vanhemmilleen. Kolmen lapsen kohdalla heidän opettajansa kysyi luvat heidän vanhemmiltaan Wilman kautta. Yhden lapsen haastatteluun kysyin itse luvan vanhemmalta tekstiviestin välityksellä. Myös kyseinen vanhempi oli yksi tutkimuksen haastateltavista.

Tietojen käsittelyn tulee olla luottamuksellista eettisesti toteutetussa tutkimuksessa. Lisäksi tutkittavien anonymiteetti tulee säilyttää tutkimuksen kaikissa vaiheissa. (Eskola & Suoranta 2008, 56) Eettisyyden vuoksi en mainitse haastateltavien oikeita nimiä missään vaiheessa tutkimusta, vaan käytän heistä pseudonyymejä.

Tutkijan ja tutkittavan välillä vallitseva riippuvuussuhde voisi vaikuttaa tutkittavan tietojen antamisen vapaaehtoisuuteen. Tämä puolestaan olisi ongelma tutkimuksen eettisyyden kannalta. (Eskola & Suoranta 2008, 55) Tämän vuoksi valitsin haastateltavaksi sellaiset lapset, joita en tuntenut etukäteen. Myöskään haastateltavista opettajista en tuntenut ketään entuudestaan. Yksi haastateltavista vanhemmista oli toiminut ohjaavana opettajanani yhdessä ope- tusharjoitteluistani. Hänen haastattelunsa keskittyi kuitenkin enemmän van- hemman näkökulmaan kuin opettajan näkökulmaan, minkä vuoksi merkittävää riippuvuussuhdetta ei ollut. Kahta muuta vanhempaa en tuntenut entuudes- taan. Jokaisen haastattelun alussa kerroin haastateltavalle, että haastattelusta saadut tiedot käsitellään anonyymina.

Toteutin tutkimukseni hyvän tieteellisen käytännön periaatteita noudatta- en. Dokumentoin kaikki tutkimuksen teon vaiheet alusta loppuun rehellisesti ja kattavasti. Lisäksi käytin tutkielmassani asianmukaista viittaustekniikkaa, mikä osoittaa oman alan tutkimuskulttuurin hallitsemista. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 132-133)

5 EMPIIRISEN OSAN TULOKSIA

5.1 Sosiaalisen median käyttö opettajien, oppilaiden ja vanhempien keskuudessa

5.1.1 Opettajat sosiaalisen median käyttäjinä

Kaikki kolme haastattelemaani opettajaa kertoivat ammattinsa vaikuttavan sosiaalisessa mediassa toimimiseensa. Jokainen heistä kertoi, että opettajan ammatin vuoksi he miettivät erityisen tarkasti, mitä sosiaaliseen mediaan julkaisevat. Tiina kertoi, että jopa hänen ystävänsä ovat ihmetelleet, miksi hän ei julkaise juuri mitään sosiaaliseen mediaan.

- - Siis se on ihan niin, että jopa mun ystävät sanoo, että miks sä et laita mitään, mutta se on niinku niin takaraivossa tää, että sun pitää osata käyttää. Siis... Se on aika hirveetä sanoo, mutta se vaan näin on. Että opettajana sä oot virkamies. Se on vaan poliisit ja opettajat, jotka saavat... Ovat virkamiehiä... Ja sulla on ne virkamiehen velvollisuudet ja sä oot virkamies 24 tuntia. Aina. (Tiina)

Tiina kertoi, ettei esimerkiksi hyväksy oppilaitaan tai heidän vanhempiaan Facebookissa kaverikseen, mutta miettii silti todella tarkkaan, mitä kyseiseen palveluun julkaisee. Tätä hän perusteli sillä, että hän haluaa olla erittäin varovainen sen suhteen, mitä oppilaat voivat nähdä sosiaalisessa mediassa opettajastaan. Opettaja kertoi aina olleensa sitä mieltä, että oppilaiden ei tarvitse tietää hänen yksityiselämästään.

Jaana kertoi pohtineensa pitkään, hyväksyykö oppilaita ja vanhempia kaverikseen Facebookissa. Hän kertoi, että ei hyväksy oppilaiden kaveripyyntöjä, mutta oppilaiden vanhempien hyväksyy. Jaana lisäsi, että vanhempien Facebook-kaveruus on hieman ongelmallinen asia, koska osa vanhemmista kuuluu hänen tuttavapiiriinsä muutenkin kuin työn kautta. Heidät hän haluaa hyväksyä kaverikseen Facebookissa, mutta samalla hän kokee, että jos hän ei hyväksyisi muiden vanhempien kaveripyyntöjä, osa ei välttämättä osaisi yhdistää sitä, että hän tuntee muut muuta kuin oppilaiden kautta. Silloin vanhemmat, joita hän ei hyväksyisi kaverikseen, voisivat ihmetellä, miksi hän hyväksyy osan vanhemmista ja osaa ei. Opettaja lisäsi, että on muokannut asetuksensa

niin, että vanhemmat eivät näe kaikkea hänen Facebook-profiilinsa sisältöä. Hän kertoi tietoisesti yrittävänsä erottaa hänen henkilökohtaisen ja opettajaminän. Hän mainitsi kuitenkin myös, että Facebook-kaveruus vanhempien kanssa ei ollut aiheuttanut mitään ongelmia tai ei ainakaan ollut tietoinen niistä.

Ei oo ainakaan siis tiedossa (ongelmia). Mut enhän sit tiedä, että mitä he selän takana puhuu muille vanhemmille, että mitä lomakuvia se on taas päivitelly sinne. Mut ei siis ainakaan oo itellä tiedossa mitään. (Jaana)

Jaana nosti esille myös Instagramin opettaja-oppilassuhteesta ja sosiaalisesta mediasta puhuttaessa. Hän kertoi, että liittyessään Instagramiin muutamat oppilaat alkoivat seurata häntä. Opettaja ei kuitenkaan halunnut asian olevan näin, minkä vuoksi hän vaihtoi profiilinsa salaiseksi. Syy siihen, miksi hän ei halunnut oppilaiden pääsevän näkemään kuviaan, oli se, että hän ei halunnut joutua tilanteeseen, jossa joutuisi keskustelemaan oppilaidensa kanssa niistä kuvista, mitä hän olisi edellisenä päivänä Instagramiin lisännyt. Yksityiseen profiiliin vaihtamisen jälkeen oppilaat alkoivat tykkäilemään opettajan aviomiehen kuvista Instagramissa. Jaana sopi miehensä kanssa asian niin, että mies ei julkaisisi mitään sellaisia kuvia, joista Jaana joutuisi keskustelemaan oppilaidensa kanssa koulussa.

- - Mieheni sanoi, että onkos sulla tän ja tän nimisiä tuttuja, että kun yhtäkkiä hänen tosi monesta kuvastaan oli tykätty. Ja sit mä kävin kattomassa nii siellä ne mun kultanuppu-set tykkää mun miehen kuvista. - - Ja jos mun oppilaat kattoo, että mun mies laittaa jotain hölmöä, niin siinähan kattovat sitten. Mut sit ei musta saa laittaa sit sellasia kuvia, missä on jotain sellasta, mikä voi aiheuttaa, että mä joudun keskustelemaan oppilaideni kanssa seuraavana päivänä sitten niistä asioista. (Jaana)

Maija nosti myös esille Facebookin sekä Instagramin opettaja-oppilassuhteesta ja sosiaalisesta mediasta puhuttaessa. Hän kertoi, ettei hyväksy oppilaita eikä vanhempia kaverikseen Facebookissa. Instagramissa hänellä puolestaan on julkinen profiili ja monia oppilaita seuraajina. Ennen hän "seurasikin" oppilaita, mutta tämä johti hankaluuksiin, joista kerron enemmän "Kiusaaminen sosiaalisessa mediassa"-osiossa. Sen vuoksi hän ei nykyään seuraa oppilaitaan Instagram-sovelluksessa. Maija kertoi, että hänen opiskeluaikanaan keskusteltiin paljon opettajan sosiaalisen median käytöstä ja yleinen kehoitus oli, että oppilaita ei saisi ottaa kaverikseen Facebookissa. Tämän linjauksen hän kertoi pi-

täneensä koko siihen astisen opettajauransa ajan. Maija selvensi, että hän lisää henkilökohtaisempia kuvia Facebookiin kuin Instagramiin. Näitä kuvia hän ei välttämättä halua kaikkien näkevän.

- - Siitä me keskusteltiin opiskeluaikana kans, että miten sitä (Facebookia) käytetään ja silloin oli aika niinku... Tai en mä tiedä... Se oli sellanen ilmiö, että oppilaita ei oteta kavereiks ja ollaan niinku tiukkoja siinä, että ei. Ja se on ollu mukana niinku koko ajan ja siinä mä olen enemmän niinku henkilönä. Että mä voin kans laittaa sinne valokuvia, mitä mä en ehkä haluais että kaikki näkee. - - (Maija)

5.1.2 Oppilaat sosiaalisen median käyttäjinä

Haastattelemieni oppilaiden mielipiteet sosiaalisesta mediasta erosivat paljon toisistaan. Myös heidän sosiaalisen median käytön määrässä oli suuria eroja. Anni kertoi esimerkiksi käyttävänsä sosiaalisen median palveluita ja sovelluksia keskimäärin 15 minuuttia päivässä, kun taas Henna puolestaan kertoi käyttöön kuluvan välillä useampikin tunti päivässä. Whatsapp oli ainoa sosiaalisen median palvelu, jota kaikki haastateltavat oppilaat käyttivät (Kuvio 1, sivu 41). Instagramia ja Snapchattia käytti kolme neljästä (Kuvio 1, sivu 41).

Haastattelemistani oppilaista vähiten sosiaalista mediaa käyttänyt Anni kertoi Whatsappin olevan hänen ainoa käyttämänsä sosiaalisen median palvelu. Hän kertoi käyttävänsä sovellusta esimerkiksi kysyessään päivän läksyistä tai pyytäessään kaveria kylään. Anni kertoi hänen vanhempiansa rajoittavan sosiaalisen median käyttöönsä.

- - No yhdessä päivässä ehkä vartin. Mut en mä sillee sitä varttia putkeen. - - Mutta ei me sillee saada olla ees koko ajan puhelimilla. (Anni)

Lotta kertoi käyttävänsä sosiaalisen median palveluista Instagramia, Snapchattia ja Whatsappia. Hän tarkensi käyttävänsä Whatsappia paljon luokkatovereiden kanssa keskusteluun, Snapchattia ystävien kanssa ”snäppäilyyn” ja Instagramia muiden kuvien katseluun ja silloin tällöin omien kuvien lisäämiseen. Lotta arvioi käyttävänsä sosiaalista mediaa noin tunnin arkipäivinä ja kaksi tuntia vapaapäivinä. Hän kertoi äitinsä rajaavan kännykän käyttöä niin, että ensin täytyy tehdä työt ja sen jälkeen vasta saa ottaa kännykän esille. Asia ei ollut koskaan aiheuttanut riitoja hänen kotonaan.

Äiti on laittanu sillee, että eka työt ja sitten saat kattoo kännykkää, jos ehit. Jos et ehi, niin sitten et kato ollenkaan kännykkää. Se on semmonen järjestelmä meillä. - - Kyl se sillee on, että jos mua käsketään niin sit pitää laittaa puhelin pois ja sitten tehdä ne hommat, kun käsketään. (Lotta)

5.-luokkalainen Matias kertoi käyttävänsä sosiaalisen median palveluista Instagramia, Whatsappia, Youtubea, Snapchattia ja Twitteriä. Lisäksi hän harkitsi liittyvänsä Facebookiin. Matias kertoi lisäävänsä Instagramiin kuvia enimmäkseen ulkomaan matkoilta. Myös selfieitä hän sanoi julkaisevansa silloin tällöin. Haastateltava kertoi seuraavansa kyseisessä palvelussa hyvin monenlaisia käyttäjiä.

No kavereita seuraan. No, Obamaa seuraan. Trumpia seuraan. Ja sitten tota useempia pe-lyhtiöitä seuraan, esim Call of Dutya, Invite Waria ja tämmösiä näin. Mulla on semmonen monipuolinen... Ja sit seuraan paljon sellasia luontokäyttäjiä. Ne on siistejä jostain Australiasta ja sitten Itävallasta. - - (Matias)

Whatsappia ja Snapchattia hän kertoi käyttävänsä yhteydenpitoon kavereidensa kanssa ja Youtubea erilaisten videoiden katseluun. Matias kertoi käyttävänsä sosiaalisen median sovelluksia heti herättyään arkipäivisin ja viikonloppuisin noin puoleenpäivään mennessä. Hän kertoi käyttävänsä puhelintaan eniten pelaamiseen, mutta sanoi myös sosiaalisen median käytön vievän melko paljon aikaa. Matias sanoi, että puhelin on hänen elämänsä, koska hän harvoin lähtee kotoa mihinkään. Toisaalta hän kuitenkin kertoi harrastavansa paljon eri liikuntalajeja. Oppilas kertoi, että harrastukset vievät niin paljon aikaa, ettei hän kerkeä näkemään kavereitaan, minkä vuoksi sosiaalinen media on hyvä keino pitää yhteyttä heihin.

5.-luokkalainen Hanna kertoi käyttävänsä Facebookia, Snapchattia, Instagramia ja Whatsappia. Hän sanoi käyttäneensä aiemmin myös Twitteriä, mutta poistuneensa sieltä, koska muut sovellukset ja palvelut veivät niin paljon aikaa. Whatsappia ja Snapchattia hän kertoi käyttävänsä yhteydenpitoon kavereidensa kanssa ja Instagramia omien kuvien lisääilyyn ja muiden kuvien katseluun. Hanna sanoi seuraavansa Instagramissa kavereita ja monia julkisuuden henkilöitä, kuten Cheekiä ja Kim Kardashiania. Lisäksi hän kertoi saavansa ideoita esimerkiksi kosmetiikan käyttöön kyseisen palvelun Do it yourself -profiileista.

No yleensä mä oon jonku kaverin kaa pihalla, niin me saatetaan mennä kuvailee. Otetaan yleensä kuvia ja toissapäivänä viimeeks lisäsin kuvan. (Hanna)

Mä seuraan muutamaa ulkomaalaista julkkista. Tai en mä tiiä, onks ne kunnon julkkiksia. Mutta ainakin ne on aika paljon esillä, joku Kim Kardashian.- - Ja sitten tietenkin Cheek, koska Cheek on vaan niin täydellinen. - - Ja sitten JVG:tä ja aika paljon kaikkii fanisivuja, koska tykkään käydä festareilla. (Hanna)

Hanna kertoi käyttävänsä puhelintaan todella paljon ja suurimmaksi osaksi sosiaalisen median käyttöön. Hän sanoi puhelimen olevan hänellä aina mukana kaikkialla. ”Periaatteessa se on 24/7 käytössä” (Hanna).

Haastateltavista lapsista ainoastaan Hannalla oli Facebook-profiili. Lapset pitivätkin kyseistä palvelua vanhanaikaisena ja vanhempien ihmisten ympäristönä, kuten yksi haastateltavista ilmaisi: ”En mä usko, että meillä kenelläkään on Facebook, että se on taas se vanhojen naisten juttu” (Lotta). Hanna, joka käytti Facebookia, kommentoi myös:

Mua alkaa pikkuhiljaa ärsyttää, kun kaikki vanhat mummotkin alkaa kirjautuu sinne. Niin mä oon jo miettiny lopettamista, että kun siellä on vaan jotain vanhoi, niin ne suunnilleen kirjottaa jokaisen asian, mitä niitten päivässä tapahtuu. ”Kävin lenkillä, kävin saunassa, tein sitä, tein tätä”. (Hanna)

Osa myös mainitsi turhautuvansa siitä, että aikuiset kyselevät heiltä neuvoja sosiaalisen median käyttöön.

5.1.3 Vanhemmat sosiaalisen median käyttäjinä

Haastattelemani vanhemmat olivat keskenään hieman erilaisia sosiaalisen median käyttäjiä. He kuitenkin käyttivät suurimmaksi osaksi samoja sosiaalisen median palveluita. Kaikki haastateltavat vanhemmat käyttivät Whatsappia, Facebookia ja Wilmaa (Kuvio 1). Outi kertoi käyttävänsä Whatsappia, Facebookia ja Instagramia. Hän kuitenkin lisäsi näiden käytön olevan todella vähäistä, koska hänen aikansa ei riitä kyseisten palveluiden käyttöön. Outi arvioi käyttävänsä sosiaalista mediaa päivittäin noin puolesta tunnista tuntiin.

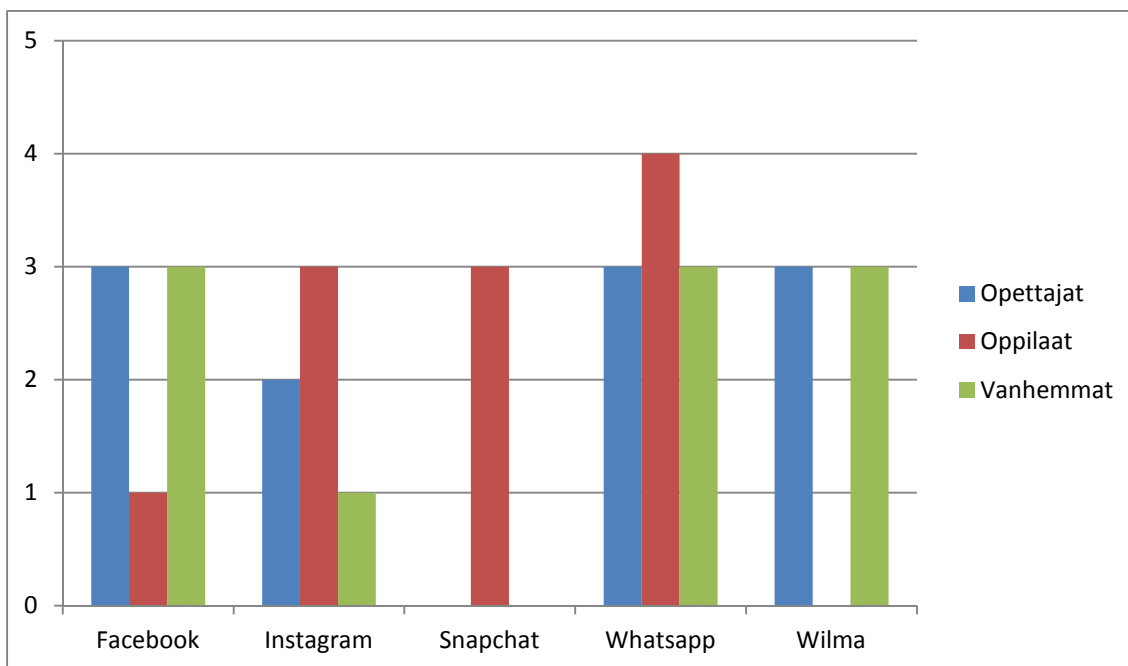
Eeva kertoi käyttävänsä sosiaalisen median palveluista vain Whatsappia ja Facebookia. Whatsappia hän sanoi käyttävänsä päivittäin useampia kertoja ja Facebookia kerran päivässä tai kerran kahdessa päivässä. Eeva kertoi käyttävänsä Whatsappia eniten lapsensa harrastusmaailmaan liittyvien ryhmäkeskus-

telujen seuraamiseen. Lapsellaan hän sanoi olevan tarkat säännöt sosiaalisen median käyttöön.

Whatsappia oikeestaan käytän päivittäin, koska siellä on tällaset lapsen harrastusmaailmaan liittyvät ryhmittymät, joita joutuu seuraamaan päivittäin. - - Ja sitten Facebookia käytän ehkä... No, kerran päivässä tai kerran kahdessa päivässä. Riippuu, miten usein sinne joudan tai kerkeän. (Eeva)

Meillä on tarkat säännöt, että hän ei saa julkasta omia kuviaan ilman meiän lupaa. Eikä hän saa myöskään käyttää sitä tiettyä määrää. - - Että alaikäisenä hän ei saa olla missään muissa ryhmissä kuin niissä läksyryhmissä ja joukkueryhmissä. (Eeva)

Heikki kertoi käyttävänsä Facebookia, Twitteriä ja Whatsappia. Hän sanoi käyttävänsä näitä sovelluksia ja palveluita päivittäin sekä vapaa-aikaan että työhön liittyvissä asioissa. Lapsillaan hän kertoi olevan tiukat säännöt sosiaalisen median käytössä. Esimerkiksi eri sovellusten ikärajoista on pidettävä kiinni ja sosiaalisessa mediassa käytettävä aika on tarkoin rajattu.

KUVIO 1. Haastateltavien käyttämät sosiaalisen median palvelut

5.2 Sosiaalisen median hyödyt opettajien, oppilaiden ja vanhempien kokemana

5.2.1 Koulun ja kodin yhteistyö sosiaalisessa mediassa

Lähes kaikilla haastateltavilla opettajilla ja vanhemmilla oli kokemusta Wilman käytöstä. Kyseisessä palvelussa nähtiin sekä negatiivisia että positiivisia asioita. Positiivisia puolia nousi haastatteluihin esille enemmän kuin negatiivisia. Outista oli mukavaa esimerkiksi se, että opettaja saattoi välillä laittaa positiivisiakin asioita vanhemmille Wilman välityksellä, esimerkiksi silloin, jos lapsella oli sujunut jokin asia hyvin. Tämä voi motivoida myös lasta yrittämään kovemmin.

-- Ja musta se on hyvä, että sieltä tulee sitten, jos on ihan positiivisiakin asioita. Että kertoo sitten, että sun lapsella on mennyt hyvin joku asia. -- Ja yks opettaja sanokin sitten, että tää nelosluokkalainen, että tota tosi paljon yrittääkin petrata siinä, että tulis positiivista. Ja nyt, kun on tullutkin, niin on se kiva. (Outi)

Rehtorina toiminut Maija kertoi lähettävänsä kuukausikirjeet vanhemmille Wilman kautta. Hän tiesi myös muiden opettajien lähettävän lähes viikoittain Wilma-postia oppilaidensa vanhemmille. Maija sanoi palvelun olevan hyvä pienten asioiden hoitamiseen. Isompien asioiden selvittämisessä hän ajatteli puhelinsoiton tai kasvokkain näkemisen olevan parempi vaihtoehto.

-- Mä kans laitan ne kuukausikirjeet, et ne tietää vähän niinku mitä tapahtuu ja opettajat laittaa kans melkein joka viikko. Sitten jos on jotain pientä, mitä pitäis selvittää niin voi laittaa lyhyet viestit, mut muuten jos on jotain pahaa tai pitäis enemmän keskustella niin sovitaan aikaa ja puhutaan ihan suoraan tai puhelimitse. (Maija)

Monet haastateltavat kokivat Wilman käytännöllisenä, jos vanhemmat haluavat ottaa yhteyttä opettajaan. Eeva kertoi oppilaiden vanhempien ottaneen häneen yhteyttä akuuteissa tapauksissa myös Whatsappin kautta. Tämä oli kuitenkin harvinaista.

-- Että kyllä siellä Wilman kautta, sitä mä kuitenkin seuraan säännöllisesti, niin sitä kautta mut saa hyvin kiinni.

-- Ne on ollu sit sellasia, että kun mä en oo antanu mun omaa puhelinnumeroa, kun se ei ole virkapuhelin, niin sitten, jos on ollut joku akuutti tilanne ja huoltaja on halunnut saada yhteyden muhun, niin sit ne on ottanu Whatsappin kautta yhteyttä. (Eeva)

Monet pitivät Wilmaa oikeinkäytettynä hyvänä viestintäväylänä kodin ja koulun välillä. "Oikeinkäytöllä" he viittasivat enimmäkseen sen sopivaan käyttöön

määrään. Liian usein tapahtuva yhteydenotto Wilman kautta nähtiin negatiivisena asiana. Tiinan mielestä vanhemmille ei tarvitse ilmoittaa jokaisesta asiasta, koska se voi lopulta johtaa jopa opettajan ja koulun uskottavuuden menettämiseen.

Kyllähän nyt nuoren ihmisen täytyy saada kasvaa itse. Eihän kaikkia pieniä juttuja tarviis jokaisesta tunnista laittaa, että hän oli huonolla päällä ja blaablaablaa ja ei ollut sitä ja tätä. Kyllä täytyy vähän antaa anteeksi kans ja se on ihan inhimillistä. Siis minä vanhempana en ois tykännyt, jos Kallesta (Tiinan poika, nimi muutettu) ois tullu joka päivä jotain tämmöstä. Lopulta mä oisin menettänyt uskottavuuteni siihen ja kouluun ja opettajaan-kin. Että vähän täytyy olla siinä mielessä, käyttää omaa järkeä, että mitä laittaa sinne ja mitä ilmoittaa. (Tiina)

Maija nosti haastattelussa esille, että sosiaalista mediaa voisi käyttää hyödyksi niin, että sen kautta voisi esimerkiksi jakaa tehtäviä ja valokuvia sekä oppilaille että vanhemmille. Hän kuitenkin lisäsi, että eivät vielä toteuttaneet tätä omalla koulullaan. Maija uskoi, että sosiaalisesta mediasta voisi olla hyötyä siinä, että koti saataisiin enemmän mukaan koulun juttuihin.

- - Että voi jakaa tehtäviä ja vanhemmat ja oppilaat voivat kommentoida siinä. Ne voi kaikki lukee tai kattoo valokuvia. Mut täällä ei oo vielä... Mut varmasti on hyötyä siitä, jos halua enemmän et koti tulee mukaan. (Maija)

5.2.2 Verkostoituminen ja arkipäiväisten asioiden hoitaminen sosiaalisessa mediassa

Haasteluissa nousi esille monia erilaisia sosiaalisen median kanavia, joiden kautta opettajat, oppilaat ja vanhemmat verkostoituvat. Näitä olivat esimerkiksi oppilaiden luokkien yhteiset Whatsapp-ryhmät, vanhempien yhteiset Whatsapp- ja Facebook-ryhmät sekä opettajien ammatilliset ryhmät.

Lähes kaikki haastateltavat aikuiset tiesivät joko oppilaidensa tai lapsiensa käyttävän Whatsapp:ia melko paljon koulusta saatujen kotitehtävien kysymiseen luokkakavereiltaan. Myös kaikki haastateltavat lapset kertoivat käyttävänsä sovellusta myös kyseiseen tarkoitukseen. He kertoivat tämän olevan nopea ja helppo tapa saada tieto päivän koulutehtävistä, jos oli esimerkiksi kipeänä. Anni kertoi kysyvänsä kavereiltaan Whatsapp:in kautta myös esimerkiksi sitä, mitä heillä on liikunnassa seuraavana päivänä.

No vaikka, jos on joku loma niin, että mitä kuuluu. Ja sitten jotkut kysyy, että mitä tuli läksyksi, jos joku on kipee vaikka. - - (Lotta)

Vaikka kaikista, että mitä on huomenna liikassa ja kaikista niinku... Ehkä enemmän kouluun liittyvii. - - (Anni)

- - Mutta kysyn siis kavereilta läksyt. Ja mennääks samaa matkaa ja millon tulee koululle. - - (Hanna)

Lapsi käyttää sosiaalista mediaa vain Whatsappin tiimoilta ja hänellä on siellä oman luokan ryhmä, jossa on läksyt. Että jos joku on unohtanu läksyjä niin siellä sitten ystävykset laittaa, tosi niinku ystävällisesti, että mitä läksyjä millonkin on. - - (Eeva)

Haastatteluissa mainittiin myös vanhempien yhteiset ryhmät sosiaalisessa mediassa. Eeva kertoi hänen pojan luokan vanhempien omasta Whatsapp-ryhmästä. Hän kertoi, että ryhmässä sovitaan esimerkiksi yhteisistä kyydeistä tai pyydetään muiden ryhmäläisten lapsia oman lapsen seuraksi urheilemaan. Ryhmässä on myös luontevaa kysyä lasten koulunkäyntiin liittyviä asioita.

Saattaa olla ihan tällasia, jos on jostain tiedottamisesta vaikka epäselvyyttä. Tai koulusta ei ollu ihan varmaa tietoa jostain, niin sit joku saattaa kysellä. Tai sit siellä lähinnä nyt eniten on, että "hei, että tulkaa nenänniemen jäälle pelaamaan jääkiekkoo" tai "lähtiskö joku laskettelemaan heidän lapsensa kanssa". - - Mutta sitten, jos kimppakyytejä tarvitaan vaikka viemään lapsia rinteeseen, niin sen tyyppisessä. (Eeva)

Jaana tiesi koulunsa oppilaiden vanhemmilla olevan oma Facebook-ryhmä. Kyseinen ryhmä perustuu vanhempainyhdistyksen asioiden läpikäymiseen.

- - vanhempien facebook-ryhmä, ainakin mun käsityksen mukaan, perustuu siihen että meillä on vanhempainyhdistys ja näitä vanhempainyhdistyksen asioita sit käydään siellä läpi. Että siellä saatetaan tiedottaa, että kuka tulee tekemään pullia sinne joulujuhlaan tai muuta tämmöstä. Että on yritetty siirtää sitä vähän pois niistä koulun viestimistä. (Jaana)

Jaanan mielestä kyseinen ryhmä on erittäin käytännöllinen ja hyödyllinen, koska se vähentää koulun työmäärää vanhempainyhdistyksen viestien välittämisessä. Opettaja kuitenkin lisäsi, että kaikki vanhemmat eivät kuulu ryhmään.

Maija, joka toimi myös rehtorina, kertoi perustaneensa opettajien yhteisen Whatsapp-ryhmän toisen opettajan pyynnöstä. Idea ryhmän perustamisesta muodostui sen myötä, kun opettajilla oli hankaluuksia yhden koulun oppilaan kanssa ja he tarvitsivat nopeaa tiedonvälitystä kyseisen oppilaan liikkeistä.

- - Se perustettiin, kun meillä on hankaluuksia yhen, tai enimmäkseen yhen, oppilaan kanssa. Että missä se on ja missä se juoksee, kun se juoksee ulos ja häipyä jonnekin. Ja sit tuli sellanen olo, että nyt on jotain uutta päätetty taas niinku tosi nopeesti, että miten me voitais se tietää. Joku sano, että kokeillaanko tätä. Mä laitoin, että totta kai ja avasin sen tilin. Ollaan nyt käytetty sitä enimmäkseen tohon, että keskustellaan, että missä se on ja mitä päätetty. - - (Maija)

Whatsapp-ryhmän välityksellä opettajat ilmoittavat toisilleen, missä oppilas on ja mitä päätöksiä hänen kohdallaan on tehty. Maija kertoi ryhmää käytettävän myös esimerkiksi joulujuhlan valmisteluiden aikoihin siihen, että kysyttiin pääkytkimen sijaintia tai pyydettiin muita tulemaan apuun.

5.2.3 Tiedon jakaminen sosiaalisessa mediassa

Haastatelluista opettajista kaikki kertoivat käyttäneensä sosiaalista mediaa ideoiden saamiseen oppituntien suunnittelussa (Kuvio 2). Facebook oli yksi tähän käyttöön soveltuvista palveluista. Tiina ja Jaana kertoivat käyttäneensä Facebookin eri ryhmien vinkkejä työssään.

- - Kyllähän Facebookissa on mahtavia sellasia erilaisia ja på svenska on "lectunar...", niin nehen lähettää vieläkin mulle jatkuvasti. Mutta juu juu, käyttäny ehdottomasti paljon! (Tiina)

- - Mut sit aina välillä mä käyn kättelemassa vähän, että minkälaisii kuvistöitä on tehty tai muuta. Ja ehkä ne kuvisjutut on ne parhaimmat ideat, mitä mä oon sieltä (Facebookista) saanu. Tai sitten jotain tämmösii kivoja käytänteitä, mitä on muilla ollu ja sit ollaan ko-keiltu omallakin koululla. (Jaana)

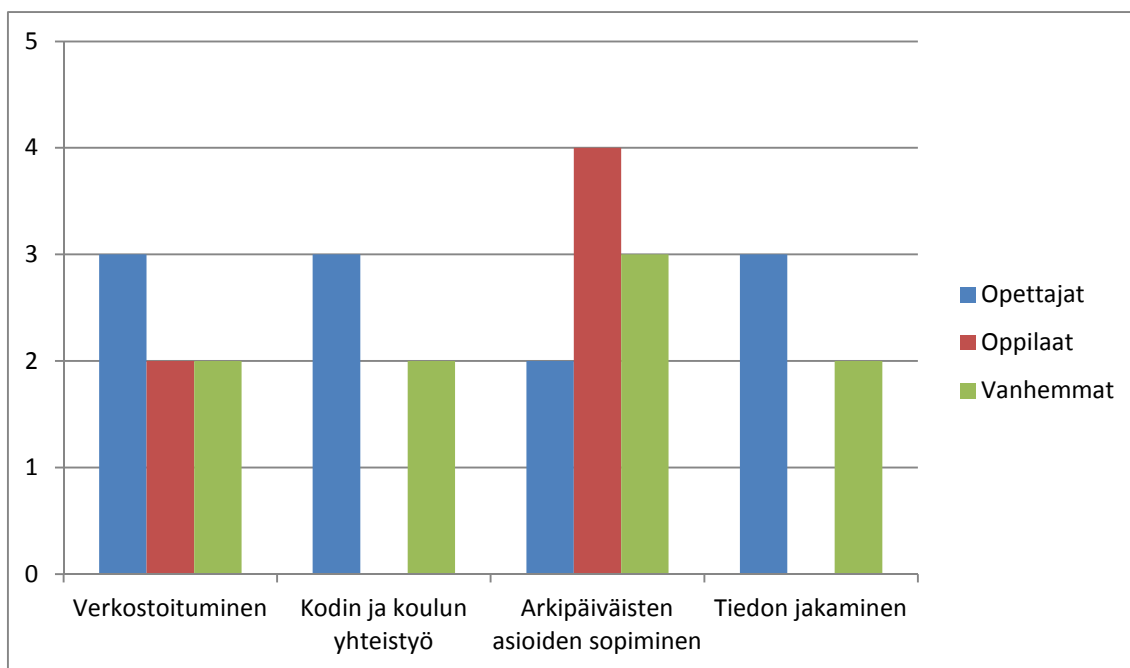
Jaana mainitsi käyttävänsä myös Pinterestiä tuntisuunnitelmien teossa. Hän kertoi kyseisen palvelun olevan paras paikka kuvaamataidon ja käsityön töiden suunnitteluun.

No Pinterest on tottakai kuvis- ja kässäjutuissa aika ykkönen. Että sieltä löytää kyllä ihan kaikkea. - - (Jaana)

Tiina puolestaan kehuu Facebookin olevan mahtava ympäristö ideoiden saamiseen opetukseen ja kertoi käyttäneensä sitä paljon. Hän kertoi kyseisessä palvelussa olevan paljon oppitunti-ideoita myös ruotsinkielellä. Tiina oli toiminut myös ruotsinkielisissä kouluissa. Eeva, joka toimi myös opettajana, kertoi jakavansa joskus Facebookissa opettajan työhön liittyviä artikkeleita. Heikki - toinen haastatelluista opettaja-vanhemmista - kertoi olevansa mukana kehityshankkeissa, joissa tieto jaetaan Facebookin kautta. Lisäksi hän kertoi koulutuskokonaisuudesta, jonka Facebook ankkuroi yhteen. Heikki kertoi myös blogista, jota hän ylläpitää peda.netissä. Blogissa hän kertoo, mitä heidän luokassaan on päivän aikana tehty ja mitä ajatuksia hänellä itsellään on siitä, mitä on sattunut

ja tapahtunut. Luokan oppilaiden vanhemmat pääsevät lukemaan blogia ja pysyvät näin halutessaan hyvin perillä luokan tapahtumista.

-- Ja sit mä pidän vielä tämmöstä blogia, mikä ei oo koko maailmalle auki.. Se ei oo Wilmassa, mutta peda.netissä. Sitä vanhemmat voi lukee, että mitä täällä luokassa tapahtuu. Ja se on vähän niinku minun päiväkirja, se on vähän niinku tota... No, päiväkirja samalla. (Heikki)

KUVIO 2. Sosiaalisen median hyödyt opettajien, oppilaiden ja vanhempien kokemana

5.3 Sosiaalisen median haasteet opettajien, oppilaiden ja vanhempien kokemana

5.3.1 Kiusaaminen sosiaalisessa mediassa

Sosiaalisessa mediassa tapahtuva kiusaaminen nostettiin esille lähes kaikissa haastatteluissa (Kuvio 3, sivu 54). Ainoastaan Lotta ei tiennyt yhdestäkään kiusaamistapauksesta, joka olisi tapahtunut sosiaalisessa mediassa. Kaikki muut

haastateltavat joko tiesivät kiusaamistapauksista tai olivat olleet niissä jollain tavalla osallisia.

- - Että tota, toisen nimittelyä ja toisen kuvan julkasemista niinku luvatta. Että tän tyyppiä tilanteita ne on ollu. (Eeva)

- - Että vois opettaa oppilaita käyttämään sitä ja miten me keskustellaan nätisti ryhmässä ja niin pois päin. Että meil on aika paljon sillon tällön kiusaamista siinä. (Maija)

Pikaviestisovellus WhatsApp mainittiin lähes kaikissa haastatteluissa yleisimpänä sosiaalisen median kiusaamisväylänä. Kiusaamista kerrottiin tapahtuvan sekä kyseisen sovelluksen ryhmäkeskusteluissa että yksityisviesteissä. Muita haastateltavien esiin nostamia kiusaamisympäristöjä olivat Snapchat, Instagram ja Ask.fm. Tiina mainitsi myös irc-gallerian olleen ensimmäinen sosiaalisen median palvelu, jossa tapahtuvasta kiusaamisesta hän tiesi.

- - Sä varmaan itsekin muistat, kun tää irc-galleria tuli. Sen mukana tuli meille hirveen paljon kiusaamista. Ihan poliisilaitoksella olin, kun yks vanhempi ilmoitti poliisille. Ja sit kun saatiin se kiinni, niin sehän oli kans joku ryhmä, ja se oli jollain, en tiää millä tavalla... Mut se äiti oli päässyt sinne katsomaan ja se oli aivan hirveitä kuvia, mitä ne oli sitten laittanu tästä. (Tiina)

Kiusaamistapoja lueteltiin monia. Haastatteluissa esiin nostettuja kiusaamistapoja olivat ilkeiden viestien lähettäminen ja nimittely, toisen henkilön kuvan tai videon julkaiseminen luvatta, uhkailu sekä ulkopuolelle jättäminen. Ulkopuolelle jättämisen mainitsivat Maija, Jaana ja Outi. Maija ja Jaana tarkoittivat ulkopuolelle jättämisellä sitä, että lapset perustavat ryhmäkeskusteluja esimerkiksi WhatsApp:iin ja jättävät ryhmästä pois yksittäisiä henkilöitä. Näissä ryhmissä lapset sitten sopivat yhteisiä asioita, esimerkiksi kuinka he laittavat hiukset seuraavana koulupäivänä, jolloin ryhmään kuulumaton oppilas voi tuntea olonsa hyvin ulkopuoliseksi ja eristetyksi.

- - Mut taas oli yks juttu, että ne muut oli lähettäny jotain, että laitetaan hiukset tällä tavalla tänään ja se oli se ainoa, joka ei käytä sitä whatsapp-ryhmää. - - Että sellanen olo, että jää ulkopuolelle, jos ei oo noita somefilejä. (Maija)

Outi puolestaan kuvaili ulkopuolelle jättämisen sellaiseksi toiminnaksi, että ryhmään liitetään aluksi esimerkiksi koko luokan oppilaat, minkä jälkeen yhtä tai useampaa henkilöä ryhdytään haukkumaan ja tämän jälkeen hänet tai heidät poistetaan keskusteluryhmästä.

Sitten siellä on ollu ihan sellasta niinku syrjimistä. Tehään ryhmiä, sit siinä haukutaan vähän aikaa joitakin ihmisiä ja sitten ne poistetaan siitä ryhmästä. (Outi)

Yli puolet haastateltavista vanhemmista ja opettajista olivat sitä mieltä, että sosiaalisessa mediassa tapahtuvaa kiusaamista on vaikeaa huomata. He perustelivat asiaa sillä, että suljetun ryhmän viestejä on vaikeaa päästä ulkopuolisten seuraamaan ja monet lapset piilottelevat asiaa eivätkä kerro siitä aikuiselle.

- - Varsinkin tyttöjen kohdalla, he eivät todellakaan oo avoimia näissä. Hyvin peittelee ja eivät varmasti tuu sanomaan. Et sit jossain vaiheessa, jos jollain alkaa sit omatunto kolkuttaa, niin hän tulee sanoo siitä tai ehkä itse puuttuu siihen tilanteeseen. Mutta ei sitä todellakaan oo helppo huomata. Ja pienetkin oppilaat jo osaa aika hyvin peitellä tommosta, koska he tajuu itekin, että tällasta ei sais tehdä. (Jaana)

Myös Anni kertoi tapauksesta, jossa häntä oli haukuttu Whatsapp-sovelluksen kautta, mutta hän ei ollut kertonut asiasta aikuiselle. Eeva oli asiasta eriävää mieltä. Hän kertoi, että oppilaat tulevat sanomaan kiusaamisesta melko helposti. Joissain tapauksissa kiusattu on esimerkiksi ottanut kuvankaappauksen kiusaamisviestistä ja tullut näyttämään tämän Eevalle. Useampi haastateltava aikuinen puolestaan kertoi kokemuksiensa perusteella sosiaalisessa mediassa tapahtuvan kiusaamisen tulevan usein esille kiusatun pahoinvointina. Haastateltavat olivat saaneet selville kiusaamistapauksia esimerkiksi sen myötä, kun lapsi oli ollut surullinen tai ei halunnut lähteä kouluun. Useampi haastateltava kertoi kiusaamisen näkyvän joskus sitä kautta, että oppilaat eivät puhu toisilleen tai käyttäytyvät toisiaan kohtaan syrjivästi. Outi kertoi kiusaamisen aiheuttaman pahanolon näkyneen jopa mahakipuina. Hän kertoikin tarkistavansa lastensa sosiaalisen median viestit päivittäin kiusaamistapausten varalta.

- - Sitä kautta on hirmu helppo sanoo sellasia asioita, mitä ei naamatusten sanota. Ja siellä on tosi pahoja kiusaamisjuttuja ollu. Että meillä kyllä jouduttiin ottaa puhelimet pois moneenkin kertaan ja seuraan päivittäin niiden viestit. Oon kauhea äiti... Mutta sieltä sitten löytyy niitä... - - (Outi)

- - Että sitten meillä oli tosi pahoinvoivia, että ihan oli mahakivuista lähtien ongelmia. Että oli oikeesti huonovointisia siitä, että mitä siellä tapahtu. - - (Outi)

Suurin osa haastateltavista koki kiusaamisen olevan helpompaa sosiaalisen median myötä. Monen haastateltavan mielestä sosiaalinen media oli helppo väylä kiusaamisen toteuttamiselle, koska siellä monet, etenkin lapset uskaltavat sanoa asioita, joita he eivät uskaltaisi sanoa kasvotusten.

- - Just se, että ei pysty seuraamaan, mitä siellä sitten oikeesti tapahtuu. Se on sit niin hyvä väylä sanoo ihan mitä vaan, mitä ei uskalla päin naamaa sanoa. Että sitä kiusaamista saattaa tosi helposti tulla, koska siellä rohkaistuu paljon helpommin sanomaan, mitä mieleen tulee. - - (Jaana)

Esimerkiksi Whatsapp... Sä perustat hirveen nopeesti Whatsapp-ryhmän, jossa sä voit kiusata ja sä voit laittaa inhottavia kuvia. (Tiina)

Lisäksi Jaana mainitsi, että monet kiusaajat uskovat, että he eivät jää kiinni sosiaalisessa mediassa kiusaamisesta. Haastattelut keskittyivät kiusaamisen osalta enimmäkseen lasten välillä tapahtuvaan kiusaamiseen, mutta Tiina ja Maija nostivat esille myös opettajaan kohdistuvan kiusaamisen. Tiina uskoi sosiaalisen median olevan iso uhka myös opettajan kiusaamiselle. Tätä hän perusteli muun muassa haastattelun toteuttamisen aikoihin paljon uutisissa olleella tappeluksella, jossa oppilaat olivat oppitunnilla kuvanneet videon opettajasta ja ladanneet tämän YouTubeen. Maija kertoi oman ongelmallisen kokemuksensa sosiaaliseen mediaan liittyen. Kaikki alkoi siitä, kun hänen opettamansa kuudesluokkalaiset oppilaat pyysivät hänet mukaan luokan yhteiseen Whatsapp-ryhmään. Pian tämän jälkeen alkoivat ongelmat.

- - Ja sit meillä oli syysloma ja yks rehtorikollega otti yhteyttä et toi on nyt niin paha, että vanhemmat on reagoinu, et ne ei tykkää et sä oot mukana. - - Ja sit se päätty, että mä kirjoitin ihan Wilmaan et mä meen pois sieltä ryhmästä et ei mun tarvii olla mukana. Et jos on vielä jotain niin ottakaa yhteyttä nii voidaan keskustella. (Maija)

Asia ei kuitenkaan päättynyt siihen, että Maija erosi ryhmästä. Kukaan vanhemmista ei ottanut suoraan yhteyttä opettajaan, vaan asiat tulivat hänelle ilmi eri kautta.

- - Yhtäkkiä tulee niinku kotia vanhempainyhdistyksestä, että nyt täytyy ottaa uus kokous. Että meillä on kiireellinen asia siellä, että meidän täytyy keskustella meidän rehtorin rooli siinä ja et miten se käyttäyty. - - Tai et mä sain nyt tän kirjeen mut mä en saanut sitä suoraan, et ne oli tarkottanu pitää se kokous niin etten mä tietäis siitä ollenkaan. Mun selän takana. - - (Maija)

Kukaan ei tullut koko kevään aikana keskustelemaan mun kanssani. Mutta muutama niistä meni sit kyllä mun pomolleni mun selän takana. (Maija)

Koko juttu lähti siis liikkeelle Whatsapp-ryhmästä ja opettajan siinä mukana olemisesta. Maija kertoi sosiaalisen median olleen muutenkin asian selvittämisessä tiiviisti mukana.

- - Ilman tietämättä, että kuka mä oon ja keskustella. Että siinä oli kans mukana se some. Mutta kuitenkin jos olis saanu mahdollisuuden avoimesti keskustella kun se on sen veran hankala ilmiö, et missä aikuinen on sit kun kaikki kiusaamiset alkaa. (Maija)

- - Että heillä oli varmasti se vanhempien Whatsapp, jossa ne keskusteli asiasta. (Maija)

- - Joku oli sanonu, kun ne oli soittanu kanssa ihan täällä kylässä, että "semmosta on" ja "sillä on Facebook ja kaikki oppilaat ystävänä". Ja se ei pidä paikkaansa, että se oli ihan huhua vaan. Että jotain niinku Whatsappista, Instagramista ja Facebookista, ihan huhuja vaan. - - (Maija)

Maija tunsu joutuneensa vanhempien kiusaamaksi. Hänestä puhuttiin pahaan selän takana ja levitettiin perättömiä juoruja. Harvat tunsivat häntä ja olivat muodostaneet mielikuvan henkilöstä sosiaaliseen mediaan perustuen. Maija yritti järjestää tapaamisen vanhempien kanssa, missä keskusteltaisiin asiasta, mutta kukaan ei saapunut paikalle. Kokemus oli todella rankka Maijalle ja hän uskoi sen vaikuttavan myös hänen tulevaisuuteensa.

- - Mulla on nyt työohjaaja mun kanssani. Että mä saan ja mä oon saanu keskustella. Mä olen kans psykologin kanssa ollu tekemisissä ja sitten kaks kertaa sairaslomalla. Mutta on ollut tosi, tosi paha. (Maija)

- - Että mä oon enemmän niinku ylhäällä (viittaa nykyiseen työasemaansa) ja ei oo semmonen lähisuhde kehenkään. Jotenkin tuntuu vähän oudolta ja vähän tyhjältä kans. Että kun mä oon niinku niin semmonen opettaja, että mä haluan keskustella, haluan auttaa ja jotenkin mä pelkään vielä, että sanonko tätä vai tätä. Tai mitä jätän sanomatta, koska se voi olla jotain, joka taas niinku aiheuttaa ongelmia. - - (Maija)

- - Onneks mä pääsen äitiysvapaalle kohta, että mä saan vähän hengittää ja miettiä, mitä tulevaisuudessa tulee. Voi olla että mun ura on jo ihan poikki, että mä en haluu enää opettajaks. - - (Maija)

Haastateltavilla oli eriäviä mielipiteitä siihen, että kenen tulisi selvittää sosiaalisessa mediassa tapahtuvat kiusaamistapaukset. Jaana oli sitä mieltä, että etenkin vapaa-ajalla tapahtuvat asiat eivät kuulu opettajan selvitettäväksi. Hän kuitenkin lisäsi, että välillä nämä asiat silti nousevat koulussa esille ja tällöin opettaja osittain selvittää asiaa, mutta on myös yhteydessä kotiin, jotta asiaan puututtaisiin myös siellä. Jaana kertoi, että välillä tulee sosiaaliseen mediaan liittyviä tilanteita, joissa on vaikeaa sanoa, onko se koulun vai kodin asia.

- - Ja varsinkin sit on tullu tämmösiä juttuja, että oppilaat on iltasin lähetelly ihan kummallisia viestejä ja nähny porukalla ja kikatellu ja pistäny menee jollekin jotain ihan asiata. Ja niitä on välillä ihan koulussakin tullu sit ilmi ja niitä on osittain selvitelty ja osittain oltu sit yhteydessä kotiin. Että eihän ne iltajutut sit oikeestaan kuulu opettajalle enää. Mut on se... Se on vähän, kun ei pysty seuraamaan. Ja sit ei toisaalta haluu liikaakaan myöskään valvoo niitä, koska eihän se niinku kuulu meille enää. Mut sit sieltä helposti tulee jotain. (Jaana)

Yli puolet haastateltavista aikuisista oli selkeästi sitä mieltä, että koulun ja kodin tulee molempien ottaa vastuuta kiusaamistapausten selittämisessä. Outi kertoi omiin kokemuksiinsa viitaten, että opettajien välillä on suuria eroja siinä, kuinka he toimivat ja suhtautuvat sosiaalisessa mediassa tapahtuviin kiusaamistapauksiin. Hän kertoi, että osa opettajista haluaa, että vanhemmat ottavat koko vastuun näissä asioissa, vaikka niihin liittyisi myös koulussa tapahtuneita asioita. Hän kuitenkin lisäsi, että osa opettajista selvittää tapauksia myös koulussa. Yli puolet haastateltavista aikuisista kertoi puuttuvansa kiusaamiseen pääosin puhumalla.

5.3.2 Sosiaalisen median vaikutus uneen, keskittymiskykyyn ja paineisiin

Hanna kertoi sosiaalisen median vaikuttavan hänen unen laatuun ja määrään. Tätä hän perusteli sillä, että joskus hänen nukkumaan menonsa venyy myöhemmälle sen vuoksi, että hän käyttää sosiaalista mediaa. Hanna myös lisäsi, että hän ei pysty menemään nukkumaan ilman, että puhelin on aivan hänen vieressään. Hän sanoi joskus heräävänsä yöllä tarkastamaan sosiaalisen median kautta tulleita viestejä tai päivityksiä.

Äitihän toivois, että mä menisin joskus viimeistään kymmeneltä nukkuu, mutta yleensä se venyy. - - Että saattaa mennä aika myöhäseks, kun mä saatan olla vaan omassa huoneessa puhelimella sosiaalisessa mediassa. (Hanna)

- - En pysty nukkuakaan, jos se puhelin ei oo siinä kädessä suunnilleen. Että mulla on siis sellanen puhelimenmuotoinen tyyny, mutta sitten en pysty nukkuu ilman sitäkään. Että mulla täytyy olla se puhelintyyny ja puhelin. Että kerran mun puhelin oli tippunu lattialle, niin heräsin siihen, kun se ei öllu enää sängyllä. - - Mulla on vaan sellanen refleksi, että jos se ei oo siinä (puhelin lähettyvillä), niin sitten mä havahdun siihen. Mulla on pakko olla se puhelin koko ajan lähellä. (Hanna)

Outi oli ehdottomasti sitä mieltä, että sosiaalinen media lisää lasten levottomuutta ja keskittymisvaikeuksia. Hänen mielestään kyseinen asia on yksi isoimmista ongelmista sosiaalisessa mediassa. Lisäksi hän uskoi sosiaalisen median lisäävän sekä aikuisten että lasten paineita esimerkiksi ulkonäön suhteen.

- - Kyllähän sitä miettii, että mikä kuva on jossakin Instagramissa. Ihmiset antaa omasta kodistaan, itsestään, omasta perheestä, hyvinvoinnista, kaikesta... Kaikki hirvee sellanen ulkonäön ihannointi ja muu. Kaikki sellaset ulkoset paineet. Musta se on tosi iso juttu. Ja varmasti senkin takia tosi moni voi huonosti, kun vertaa niihin, että mitä pitäis olla. Ja ihan lapsillakin jo. (Outi)

Kaksi opettajaa uskoi, että sosiaalinen media voi aiheuttaa erilaisia paineita lapsille ja nuorille. Toinen heistä kertoi, että hänen pienellä kyläkoululla asia on melko pieni ongelma, mutta näki kuitenkin ongelman olemassa olon.

- - Mut et varmasti joku herkempi voi ottaa sen jo niinku tossa vaiheessa jo. Ja kiinnittää huomiota, minkälaisia kuvia niillä muilla on ja halua näyttää samalta. Kyllähän sieltä haetaan sitä mallii. Et sit jos omassa koulussa ei löydy ehkä samanlaista, samanhenkistä muuta kaveria, niin sit voi olla, että sen sosiaalisen median kautta ettii tän ja löytyy ehkä sit samantyylistä seuraa helpommin. Joka on myös hyvä asia. Mut sit sieltä tulee tottakai ne paineet myös helposti. (Jaana)

5.3.4 Sosiaalisen median vaikutus lasten liikkumiseen

Muutamassa haastattelussa nousi esille sosiaalisen median vaikutus lasten liikkumiseen. Heikki ja Eeva, jotka toimivat opettajina samalla koululla, kertoivat, että heidän koulullaan on kännykän käytön kielto välitunneilla. Molemmat heistä kertoivat, että sosiaalisen median käyttö vaikutti lasten liikkumisen määrään välituntisin. Koulu, jossa haastateltavat toimivat opettajina, on liikkuva koulu, mikä oli yhtenä syynä siihen, että sosiaalisen median ja kännykän käyttöä tuli rajoittaa.

Kyl se meinas lähtee vähän lapasesta se homma. Että liian helposti sitten siihen kännykkään tartuttiin ja se passivoi lapsia. - - Jos mietitään, että ollaan liikkuva koulu ja pitäis täällä välituntisin liikkua ja sit sä vaan sen kännykän kanssa räpellät niin se ei hyvää seuraa. (Eeva)

Ja alukshan meillä oli tota ihan vapaa viime syksystä toi kännykän käyttö, mutta kyllä se sitten niinku vaikutti siihen oppilaiden liikkuvuuteen. Kun me ollaan liikkuva koulu, niin sit me haluttiin enemmän liikettä ja sit kielletään lisää kännykän käyttöä. (Heikki)

Myös kaikki haastateltavat oppilaat kertoivat, että heidän kouluissaan ei saa käyttää kännykkää välituntisin. Heille asiaa oli perusteltu juurikin liikkumisen määrällä. Lotta oli sitä mieltä, että sosiaalinen media voi joidenkin lasten kohdalla hieman vähentää liikunnan ja ulkoilun määrää. Hän perusteli asiaa sillä, että sosiaalinen media on koukuttava. Myös Outi oli vahvasti sitä mieltä, että

sosiaalinen media on vähentänyt lasten liikunnan määrää. Tämän hän puolestaan uskoi olevan yksi syy lasten psyykkiseen ja fyysiseen pahoinvointiin.

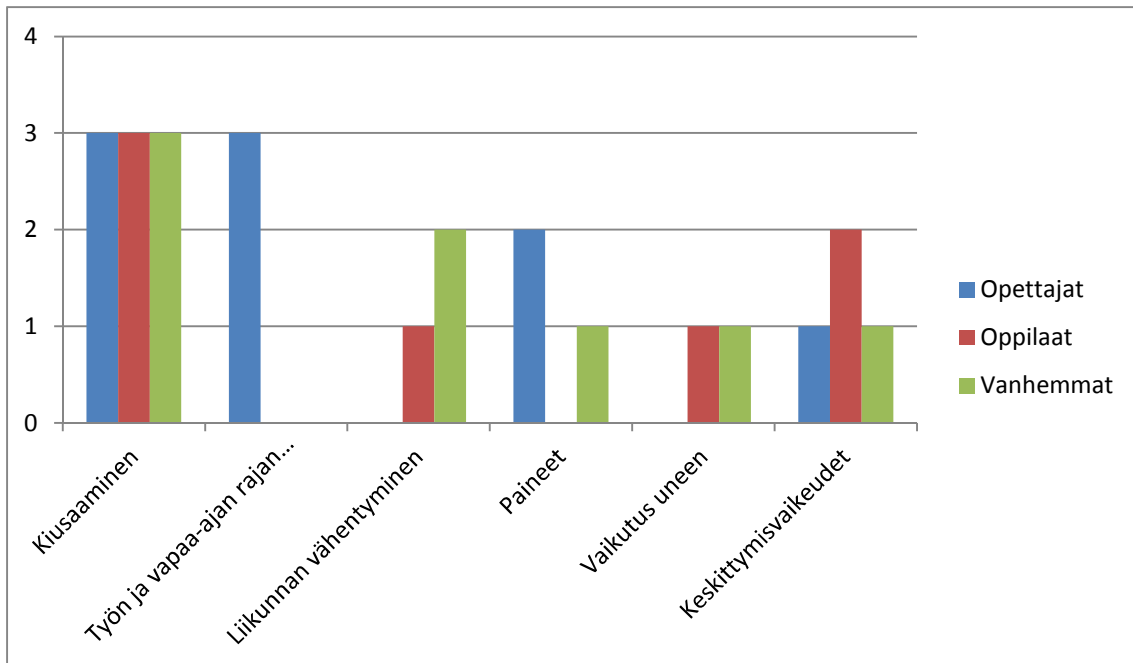
5.3.5 Sosiaalisen median vaikutus työn ja vapaa-ajan rajan hämärtymiseen

Kaikki haastateltavat opettajat olivat sitä mieltä, että sosiaalinen media voi helposti vaikuttaa työn ja vapaa-ajan rajan hälventymiseen (Kuvio 3). Kaksi heistä kuitenkin sanoi, että se ei ole heillä itsellään vaikuttanut, mutta uskovat sen vaikuttavan joihinkin opettajiin. Jaana puolestaan kertoi sosiaalisen median vaikuttavan hieman myös hänen omaan vapaa-ajan ja työn rajaan. Hän perusteli asiaa esimerkiksi sillä, että hänellä on Facebookissa jonkin verran työjuttuja.

- - kun alkaa olla näitä työhön liittyviä juttuja Facebookissa. Niin se alkaa jo hipoo sitä rajaa. Että toisaalta se on kiinnostavaa kattoo, toisaalta sit kääntyy se työvaihte päälle. - -
(Jaana)

Jaana kertoi, että kyseisessä palvelussa olevat työhön liittyvät jutut ovat usein mielenkiintoisia, mutta samalla ne kääntävät työvaihteen päälle myös vapaaajalla. Opettaja mainitsi asian yhteydessä Facebookin Aarreaitan. Hän kertoi, ettei halua esimerkiksi, että hänen uutisvirtaansa ilmestyy uusia askarteluideoita kello kahdeltatoista lauantaiyönä. Sen vuoksi hän oli säätänyt asetukset niin, että kyseisen ryhmän ilmoitukset eivät ilmesty hänen uutisvirtaansa, mutta että hän voi mennä halutessaan katsomaan ryhmän sivulle erilaisia työhön liittyviä vinkkejä. Nuorten opettajien mentorinakin toiminut Tiina kertoi, että on tehnyt itselleen tarkan rajan työn ja vapaa-ajan välille eikä anna sosiaalisen mediankaan vaikuttaa siihen. Hän kuitenkin lisäsi, että monilla hänen ohjaamillaan nuoremmilla opettajilla on vaikeuksia työn ja vapaa-ajan rajaamisessa ja yksi tähän vaikuttava tekijä on sosiaalinen media. Tiina kertoi, että oli esimerkiksi pohtinut yhden mentoroitavansa opettajan kanssa, että tuleeko Facebookissa vastata oppilaiden vanhemmille mihin kellonaikaan tahansa. Hänestä tuntui, että joillakin opettajilla on velvollisuuden tunne olla aina tavoitettavissa. Tiina itse oli sitä mieltä, että aina ei todellakaan tarvitse olla tavoitettavissa ja itselle tulisi tehdä selväksi, milloin työaika loppuu.

- - Nuorena opettajana mä varoitin sua, että siinä se raja menee. Jos sä et tee itelles selväks, että millon sun työt loppuu, niin ne ei lopu ikinä. Siis niin monta opettajaa, joita mä oon ohjannut, niin tota... Siis mä kirjoitin yhdelle, että minkä hemmetin takia sun pitää kello viideltä aamulla lukea Facebookia ja huomata, että siellä on vanhempia, jotka kyselee sulta. Ja sä rupeet vastaamaan ja menetät yöunet ja kaikkee, Niin minkä ihmeen takia? (Tiina)

KUVIO 3. Sosiaalisen median ongelmakohdat opettajien, oppilaiden ja vanhempien kokemana

6 POHDINTA

6.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Tutkimukseni avulla halusin selvittää, mitä hyötyjä ja haasteita opettajat, oppilaat ja vanhemmat näkevät sosiaalisessa mediassa. Tutkin lisäksi sitä, mitä sovelluksia ja palveluita kyseiset ryhmät käyttävät sekä millaista vuorovaikutus on oppilaiden, opettajien ja vanhempien välillä sosiaalisessa mediassa.

Käytetyimpiä sosiaalisen median palveluita ja sovelluksia tutkittavien oppilaiden keskuudessa olivat Whatsapp, Instagram ja Snapchat. Samat sovellukset olivat mukana myös SoMe ja nuoret 2016-tutkimuksen suosituimpien sosiaalisen median palveluiden listalla (eBrand, 2016). Sosiaalisen median nopeasta kehityksestä kertoo se, että haastateltavat lapset näkivät Facebookin jo hyvin vanhanaikaisena palveluna. Tutkittavien opettajien ja vanhempien käytetyimmät palvelut olivat Facebook, Whatsapp, Instagram ja Wilma. Sosiaalisen median palvelut olivat kaikilla haastateltavilla käytössä päivittäin, mikä kertoo ilmiön yleisyydestä.

Kaikki haastateltavat näkivät sekä hyötyjä että haasteita sosiaalisessa mediassa. Hyötyjen ja haasteiden määrä kuitenkin vaihteli paljon haastateltavien välillä. Haastatteluissa esiin nostettu sosiaalisen median hyötyjä olivat koulun ja kodin yhteistyön lisääntyminen, verkostoituminen, tiedon jakaminen ja arkipäiväisten asioiden sopiminen. Wilma koettiin suurimmaksi osaksi hyödyllisenä ympäristönä kodin ja koulun vuorovaikutuksessa. Suurin osa haastateltavista aikuisista piti sitä käytännöllisenä ja helppona palveluna. Haastateltavat kuitenkin näkivät Wilmassa myös haasteita, kuten liiallisen yhteydenpidon. Monet kokivat sosiaalisen median helpottavan verkostoitumista. Etenkin Facebookin ja Whatsappin koettiin olevan hyviä tähän tarkoitukseen. Aineistosta nousi selkeästi esille sosiaalisen median hyödyntäminen tiedon jakamisessa. Kaikki opettajat käyttivät sosiaalista mediaa jollain tavalla tiedon hakemisessa ja jakamisessa hyödyksi. Monet esimerkiksi etsivät ideoita tuntisuunnitelmien tekoon,

jakoivat ja lukivat työhön liittyviä artikkeleita sekä tekivät yhteistyötä muiden opettajien kanssa sosiaalisen median eri ryhmissä. Sosiaalisen median suosioista opetusvinkkien jakamisessa kertoo esimerkiksi Facebookin Alakoulun aarreaitta-ryhmän jäsenten määrä, joka on 27 990 (2.4.2017) (Facebook, 2017).

Sosiaalisen median ongelmakohtina nähtiin kiusaaminen, liikunnan väheneminen, työn ja vapaa-ajan rajan sumentuminen, negatiivinen vaikutus unen laatuun ja määrään sekä keskittymisongelmien lisääntyminen. Ongelmakohtista etenkin kiusaaminen herätti vahvoja tunteita osalla tutkittavista. Kaikki paitsi yksi tiesivät tai olivat olleet osallisena sosiaalisessa mediassa tapahtuvassa kiusaamistapauksessa. Kiusaaminen on siis selkeästi iso ongelma sosiaalisessa mediassa ja sen ehkäisemiseksi toivottaisiin ratkaisuja. Aineistosta nousi esille etenkin oppilaiden välinen kiusaaminen, mutta myös opettajaan kohdistuva kiusaaminen. Suomessa on käynnissä kiusaamisen vastaisia toimenpideohjelmiä ja kampanjoita, esimerkiksi KiVa Koulu ja tasavallan presidentin Sauli Niinistön perustama #kannustusryhmä. Kampanjan #kannustusryhmä nimikin jo viittaa sosiaaliseen mediaan.

Yksi suurimmista oppimisympäristöjen muutoksista on uudenlaisen elektroniikan lisääntyminen luokissa (POPS, 2014). Kuvaputkitelevisio ja piirtoheitin ovat viimeisten vuosikymmenten aikana vaihtuneet dokumenttikameroihin, tietokoneisiin, videotykkeihin, älytauluihin ja tabletteihin. Oman kokemuksen mukaan monet opettajat hyödyntävät myös oppilaiden omia älypuhelimia oppitunneilla. Monet koulut vähentävät oppikirjojen määrää ja lisäävät elektronisia laitteita. Esimerkiksi Vantaan kaupunki hankki 16 200 tablettia kaupungin kouluihin juuri ennen uuden opetussuunnitelman vaihtumista (Forssen 2015, MTV). Älylaitteiden lisääntyminen mahdollistaa myös sosiaalisen median hyödyntämisen kouluissa.

Nykypäivän lapsia ja nuoria kutsutaan diginatiiveiksi ja sosiaalisen median viihdekäyttö on hyvin yleistä heidän keskuudessa (SoMe ja nuoret, 2016). Haastatteluista saadun aineiston ja aiempien tutkimusten (ks. esim. Luukka ym. 2008) mukaan sosiaalisen median oppimisympäristöjä ja sovelluksia käytetään kuitenkin vähän kouluissa. Syitä tähän ovat esimerkiksi tiedon ja koulutuksen

puute sekä laitteiden vähyys tai kokonaan puuttuminen. ”Meidän koulu on hieman vanhanaikainen” kuului useammankin haastateltavan suusta. Kankaan, Lundvallin ja Sintosen (2008, 14) mukaan verkkomediat ovat laajentaneet lasten elinympäristöä perinteisten toimintaympäristöjen, kodin, asuinympäristön, koulun ja harrastusten, ulkopuolelle. Koulun merkitys on muuttunut lasten ja nuorten maailmankatsomuksen muokkaajana. Kangas ym. (2008,14) ovat sitä mieltä, että koulun tulisikin ottaa oppilaiden Internetissä ja sosiaalisessa mediassa viettämä vapaa-aika osaksi koulun arkea.

On kuitenkin myös monia kouluja, joissa sosiaalista mediaa käytetään monipuolisesti ja aktiivisesti koulun arjessa. Koulut käyttävät esimerkiksi interaktiivisia oppimisympäristöjä matematiikan opetuksessa (Sallasmaa ym. 2011) sekä tiedonrakennuskarttoja ja karttojen jakamista oman elinympäristön havainnoinnin ja oman toiminnan kehittämisessä (Hyvärinen ym. 2010). Sosiaalisen median opetuskäyttö ei kuitenkaan saisi olla itseisarvo, vaan sillä tulisi aina olla jokin pedagoginen päämäärä, kuten yksi tutkimuksen haastateltavista muotoili:

Jotain sovellusta ainakin mä käyttäisin. Koska jos saat vanhemmilta luvan, että sä niinku teet semmosen ja sulla on päämäärä... Sulla täytyy olla se päämäärä, sulla täytyy olla joku pedagoginen päämäärä sille, mitä sä haluat tällä. Ja se pitää olla hyvin, hyvin selkeesti myös vanhemmille sanottu. (Tiina)

6.2 Jatkotutkimushaasteet

Tämän tutkimuksen otoskoko oli melko pieni. Olisi mielenkiintoista toteuttaa saman aiheen tutkimus suuremmalla otoskoolla, jolloin ilmiöstä voisi saada vielä laajemman kuvan. Kuten tässäkin tutkimuksessa selvisi, ihmiset suhtautuvat hyvin eri tavoin sosiaaliseen mediaan. Olisi hyvin mielenkiintoista tutkia esimerkiksi opettajia, jotka käyttävät todella paljon sosiaalista mediaa työssään, niin oppitunneilla kuin vuorovaikutuksessa kollegojen, oppilaiden ja vanhempien kanssa. Olisi mielenkiintoista haastatella myös esimerkiksi opettajia, jotka ovat täysin sosiaalista mediaa vastaan.

Tämän tutkimuksen yhtenä tutkimuskohteena olivat 4.-5.-luokkalaiset oppilaat. Valitsin heidät kohderyhmäksi sen vuoksi, että valmistun luokanopet-

tajaksi. Olisi kuitenkin todella mielenkiintoista tutkia myös yläkouluikäisiä nuoria ja heidän opettajiaan. Olettamukseni mukaan yläkouluikäiset käyttävät sosiaalista mediaa alakouluikäisiä enemmän, mikä varmasti vaikuttaisi tutkimustuloksiin. Uskon, että yläkouluissa toimivat aineenopettajat käyttävät sosiaalista mediaa enemmän opetuksessaan kuin alakoulujen luokanopettajat. Yksi vaikuttava tekijä tähän voi olla sosiaalisen median palveluiden ikäraajat, joista osa kieltää käytön alakouluikäisiltä.

Olisi kiinnostavaa tehdä sama tutkimus uudelleen noin viiden vuoden päästä. Elektroniset laitteet lisääntyvät nopeaa vauhtia ja sosiaalisen median ympäristöt muokkaantuvat jatkuvasti. Uusi opetussuunnitelma oli ollut tämän tutkimuksen teon aikaan vasta alle vuoden käytössä. Osa muutoksista, kuten tieto- ja viestintätekniiikan lisääntyminen, on siis varmasti vasta alkutaipaleella. Uskon, että samanlaisen tutkimuksen tulokset olisivat hieman erilaiset muutama vuoden kuluttua.

LÄHTEET

- Aarnos, E. 2010. Kouluun lapsia tutkimaan: havainnointi, haastattelu ja dokumentit. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.). Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 172–188.
- Alasuutari, M. 2005. Mikä rakentaa vuorovaikutusta lapsen haastattelussa. Teoksessa J. Ruusuvuori & L. Tiittula (toim.) Haastattelu: Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 145-163.
- Armstrong, J. & Franklin, T. 2008. A review of current and developing international practice in the use of social networking (Web 2.0) in higher education.
<http://www.franklinconsulting.co.uk/LinkedDocuments/theuseofsocialnetworkinginHE.pdf>. Luettu 1.11.2016.
- Bruns, A. & Burgess, J. 2012. Researching news discussion on Twitter: New methodologies. *Journalism Studies*, 13 (5-6), 801-814.
- CICERO Learning -selvitysraportti 2008. Helsingin yliopisto.
http://www.cicero.fi/files/Cicero/site/CICERO_TVTselvitysraportti.pdf.
 . Luettu 25.3.2017.
- eBrand Suomi Oy ja Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalvelut. 2016. Sosiaalinen media ja nuoret 2016. <http://www.ebrand.fi/somejanuoret2016/>.
 Luettu 20.3.2017.
- Ehmke, R. 2016. How using social media affects teenagers. Child Mind Institute.
<http://childmind.org/article/how-using-social-media-affects-teenagers/>.
 Luettu 10.11.2016.
- Ellison, N. B., Steinfield, C. & Lampe, C. 2007. The benefits of Facebook “friends”: social capital and college students’ use of online social network sites. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 12 (4), 1143–1168.
- Entwistle, N. 2007. Phenomenography - Noel Entwistle.
web.cortland.edu/andersmd/learning/Phenomenography.htm. Luettu 30.3.2017.
- Erkkola, J-P. 2008. Sosiaalisen median käsitteestä. Taideteollisen korkeakoulun lopputyö. http://mlab.taik.fi/pdf/ma_final_thesis/2008_erkkola_jussi-pekka.pdf. Luettu 24.10.2016.

- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Facebook. <https://www.facebook.com/>. Luettu 2.4.2017.
- Forssen, A. MTV 8.4.2015. Vantaan kaupunki hankki valtavan määrän tabletteja. <http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/vantaan-koulut-siirtyivat-langattomaan-verkkoon/4978124>. Luettu 20.3.2017.
- Franklin, T. & Van Harmelen, M. 2007. Web 2.0 for content for learning and teaching in higher education. <http://www.franklinconsulting.co.uk/LinkedDocuments/Web2-Content-learning-and-teaching.pdf>. Luettu 18.12.2016.
- Haanpää, S. & Lahtinen, N. 2012. Juridinen näkökulma opettajan toimintaan sosiaalisessa mediassa. Teoksessa H. Niemi & R. Sarras (toim.) Tykkää tästä! Opettajan ammattietiikka sosiaalisen median ajassa. Juva: PS-kustannus, 45-50.
- Haasio, A. 2009. Facebook-opas. Helsinki: BTJ Kustannus.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2005. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hyvärinen, R., Mylläri, J., Staffans, A. & Krokfors, L. 2010. A Day in My Life. Teoksessa R. Smeds, L. Krokfors, H. Ruokamo & A. Staffans. InnoSchool välittävä koulu. Oppimisen verkostot, ympäristöt ja pedagogiikka. SimLab Report Series 31.
- Iломäki, L. 2008. The Effects of ICT on School: teachers' and students' perspectives. *Annales Universitatis Turkuensis B* 314.
- Itella. 2012. Sosiaalisen median käyttö, vaikutukset ja merkitykset. Tutkimussarja 6/2012. https://www.posti.fi/tiedotteet/attachments/2012/itella_tutkimussarja_6-2012.pdf. Luettu 20.2.2017.
- Jones, J. 2014. Switching in Twitter's Hashtagged Exchanges. *Journal of Business and Technical Communication*, 28 (1), 83-108.
- Kalaja, P., Alanen, R. & Dufva, H. 2011. Minustako tutkija? Johdattelua tutkimuksen tekoon. Teoksessa P. Kalaja, R. Alanen & H. Dufva (toim.) Kieltä tutkimassa: Tutkielman laatijan opas. Helsinki: Finn Lectura, 8-32.
- Kangas, S., Lundvall, A., & Sintonen, S. 2008. Lasten ja nuorten medianmaailma pähkinänkuoressa. Liikenne- ja viestintäministeriö. https://www.lvm.fi/c/document_library/get_file?folderId=22170&name=DLFE-4803.pdf&title=Lasten. Luettu 15.1.2017.

- Kankaanranta, M., Vahtivuori-Hänninen, S. & Koskinen, J. 2011. Opetusteknologia koulun arjessa: ensituloksia. Teoksessa M. Kankaanranta (toim.) Opetusteknologia koulun arjessa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino, 7-13.
- Karhuniemi, T. 2013. Yhteistyön muodot ja viestinnän välineet. Teoksessa A-L. Lämsä (toim.) Verkosto vahvaksi: toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Jyväskylä: PS-kustannus, 123-125.
- Karvinen, J. & Mäyrä, F. 2011. Pelaajabarometri 2011: Pelaamisen muutos. Informaatitieteiden yksikkö, Tampereen yliopisto.
- Kietzman, J. H., Hermkens, K. & McCarthy, I. P. 2011. Social Media? Get Serious! Understanding the functional building-blocks of social media. *Business Horizons* 54 (3), 241-251.
- Kite, S. L., Gable, R. & Filippelli, L. 2010. Assessing middle school students' knowledge of conduct and consequences and their behaviors regarding the use of social networking sites. *The Clearing House* 83, 158-163.
- Krautsuk, S. & Pisto, V. 2014. "Ei meille panna synnytyslaitoksella sirua päähän" -yli kolmannes nuorista pulassa tietokoneen kanssa. *Yle Uutiset* (23. syyskuuta). <http://yle.fi/uutiset/3-7485750>. Luettu 26.3.2017.
- Lahtinen, N. & Haanpää, S. 2012. Juridinen näkökulma opettajan toimintaan sosiaalisessa mediassa. Teoksessa H. Niemi & R. Sarras (toim.) Tykkää tästä! Opettajan ammattietiikka sosiaalisen median ajassa. Jyväskylä: PS-kustannus, 45-50.
- Luukka, M-R., Pöyhönen, S., Huhta, A., Taalas, P., Tarnanen, M. & Keränen, A. 2008. Maailma muuttuu - mitä tekee koulu? Äidinkielen ja vieraiden kielten tekstikäytännöt koulussa ja vapaa-ajalla. Jyväskylän yliopiston soveltavan kielentutkimuksen keskus.
- Makkonen, P., Siakas, K., Georgiadou, E., & Siakas, E. 2014. Adoption of Social Media in Education : A Cross-cultural Study. In *Proceedings of World Conference on E -Learning in Corporate, Government, Healthcare, and Higher Education*. Chesapeake, VA: Association for the Advancement of Computing in Education (AACE), 1246-1251.
- Marton, F. 1988. Phenomenography: A Research Approach to Investigating Different Understandings of Reality. Teoksessa R. R. Sherman & R. B. Webb (toim.) *Qualitative Research in Education: Focus and Methods*. London: The Falmer Press, 141-161.
- Metsämuuronen, J. 2000. Laadullisen tutkimuksen perusteet. *Metodologia -sarja* 4. International Methelp Ky. Viro: Jaabes OU.

- Mikkonen, I., Vähähyyppä, K. & Kankaanranta, M. 2012. Mistä on oppimisympäristöt tehty? Teoksessa I. Mikkonen, K. Vähähyyppä & M. Kankaanranta (toim.) Tutkittua tietoa oppimisympäristöistä: Tieto- ja viestintätekniikan käyttö opetuksessa. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Moon, J. H., Lee, E., Lee, J-A., Choi, T. R. & Sung, Y. 2016. The role of narcissism in self-promotion on Instagram. *Personality and Individual Differences* 2016 (10), 22-25.
- Myllyniemi, S. ja Berg, P. 2013. Nuoria liikkeellä! Nuorten vapaa-aikatutkimus 2013. Nuorisosiain neuvottelukunta/Nuorisotutkimusseura: Kopijyvä.
- Niemi, H. 2012. Opettajan vastuun rajat ja rajattomuus sosiaalisen median keskellä. Teoksessa Hannele Niemi & Riitta Sarras (toim.) Tykkää tästä! Opettajan ammattietiikka sosiaalisen median ajassa. Juva: PS-kustannus, 23-37.
- Niemi, H., Vahtivuori-Hänninen, S., Aarnio, A. & Kynäslahti, H. 2014. Mikä muuttuu, kun teknologia tulee kouluun? Teoksessa H. Niemi & J. Multisita (toim.) Rajaton luokkahuone. Juva: PS-kustannus, 65-83.
- Niikko, A. 2003. Fenomenografia kasvatustieteellisessä tutkimuksessa. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Opetushallitus. 2012. Sosiaalisen median opetuskäytön suositukset. http://www.edu.fi/download/140189_140104_sosiaalisen_median_opetuskaayton_suosituks.pdf. Luettu 31.10.2016.
- Peltier-Davis, C. A. Cybrarian's Web 2: An A-Z Guide to Free Social Media Tools, Apps, and Other Resources. Medford, NJ: Information Today Inc.
- POPS 2004 = Perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteet 2004. Helsinki: Opetushallitus.
- POPS 2014 = Perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteet 2014. Helsinki: Opetushallitus.
- Porterfield, K. & Carnes, M. 2012. Why social media matters: school communication in the digital age. Bloomington, IN: Solution Tree Press.
- Pönkä, H. 2017. Open somekirja. Sosiaalisen median oppimisympäristöt ja menetelmät. Jyväskylä: Docendo Oy.
- Pönkä, H., Impiö, N. & Vallivaara, V. 2012. Ohjeita sosiaalisen median käyttöönottoon ja pedagogisen käytön arviointiin. Teoksessa H. Pönkä, N. Impiö & V. Vallivaara (toim.) Sosiaalisen median opetuskäyttö. Oppimisen teoriaa ja kokemuksia DevelOPE-hankkeesta. Oulun yliopiston oppimateriaalia. Kasvatustiede E 4. Oulun yliopisto.

- Ranieri, M., Manca, S. & Fini, A. 2012. Why (and how) teachers engage in social networks? An exploratory study of professional use of Facebook and its implications for lifelong learning. *British Journal of Educational Technology* 48 (3), 754–769.
- Sallasmaa, P., Liimatainen, T., Mannila, L., Peltomäki, M., Salakoski, T., Salmela, P. & Back, R.-J. 2011. Inter-aktiivinen oppimisympäristö matematiikan opetukseen – kokemuksia ja tulevaisuuden haasteita. Teoksessa M. Kankaanranta & S. Vahtivuori-Hänninen (toim.), *Opetusteknologia koulun arjessa II*. http://ktl.jyu.fi/img/portal/21724/Verkkoversio_102.pdf. Luettu 2.3.2017.
- Scardamalia, M. & Bereiter, C. 2008. Pedagogical Biases in Educational Technologies. *Educational Technology* 48 (3): 3–11.
- Smith, A. N., Fischer, E. & Yongjian, C. 2012. How Does Brand-related Usergenerated Content Differ across YouTube, Facebook, and Twitter? *Journal of Interactive Marketing* 26, 102–113.
- Seppänen, J. & Väliverronen E. 2012. *Mediayhteiskunta*. Tampere: Vastapaino.
- Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E. & Saari, S. 1994. *Laadullisen tutkimuksen työtapoja*. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Toikkanen, T. 2012. Sosiaalinen media ja oppimisen uudet mahdollisuudet. Teoksessa L. Ilomäki (toim.) *Laatua E-oppimateriaaleihin: E-oppimateriaalit opetuksessa ja oppimisessa*. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy, 25-33.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. 10. painos. Helsinki: Tammi.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. 6. painos. Helsinki: Tammi.
- Tuomi, P. 2011. (Virtual) Friends will be (virtual) friends? Are virtual friends as good as "the real" ones? Teoksessa Kangas, S. (toim.) 2011. *Digital Pioneers. Tracing the cultural drivers of future media culture*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Udorie, J. E. 2015. Social media is harming the mental health of teenagers. The state has to act. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2015/sep/16/social-media-mental-health-teenagers-government-pshe-lessons>. Luettu 10.11.2016.

- Valtioneuvosto. 2016. Osaaminen ja koulutus. Kärkihankkeet.
<http://valtioneuvosto.fi/hallitusohjelmantoteutus/osaaminen/karkihanke1>. Luettu 25.3.2017.
- Varto, J. 1996. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Väljärvi, J. 2011. Tulevaisuuden koulu vai kouluton tulevaisuus? Teoksessa K. Pohjola (toim.) Uusi koulu. Oppiminen mediakulttuurin aikakaudella. Jyväskylän yliopiston koulutuksen tutkimuslaitos, 19-31.
- Wenger, E. 1998. Communities of practice. Learning, meaning and identity. Oxford: Oxford University Press.
- Willard, N. 2007. Educator's guide to cyberbullying and cyberthreats.
<https://www.accem.org/pdf/cbcteducator.pdf>. Luettu 7.11.2016.
- Woods, M. L., Karp, G. G., Miao, H. & Perlman, D. 2008. Physical educators' technology competencies and usage. *Physical Educator* 65 (2), 1-15.